

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 26ης Νοεμβρίου 2015*

«Κρατικές ενισχύσεις — Ψηφιακή τηλεόραση — Ενίσχυση για την ανάπτυξη της επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης σε απομακρυσμένες και λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές της Ισπανίας — Απόφαση κηρύσσουσα τις ενισχύσεις εν μέρει συμβατές και εν μέρει ασύμβατες με την εσωτερική αγορά — Έννοια της επιχειρήσεως — Οικονομική δραστηριότητα — Πλεονέκτημα — Υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος — Στρέβλωση του ανταγωνισμού — Άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ — Καθήκον επιμέλειας — Εύλογη προθεσμία — Ασφάλεια δικαίου — Ίση μεταχείριση — Αναλογικότητα — Επικουρικότητα — Δικαίωμα στην πληροφόρηση»

Στην υπόθεση T-461/13,

Βασίλειο της Ισπανίας, εκπροσωπούμενο από τον A. Rubio González, abogado del Estado,

προσφεύγον,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους Έ. Gippini Fournier, B. Stromsky και την P. Němečková,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2014/489/ΕΕ της Επιτροπής, της 19ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.28599 [C 23/2010 (πρώην NN 36/010, πρώην CP 163/2009)] που έχει χορηγηθεί από το Βασίλειο της Ισπανίας για την ανάπτυξη της επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης σε απομακρυσμένες και λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές (εκτός της Καστίλλης-Λα Μάντσα) (ΕΕ L 217, σ. 52),

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Dittrich (εισηγητή), πρόεδρο, J. Schwarcz και V. Tomljenović, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Μαρτίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Η υπό κρίση υπόθεση αφορά τα μέτρα που έθεσαν σε εφαρμογή οι ισπανικές αρχές στο πλαίσιο της μεταβάσεως από την αναλογική στην ψηφιακή μετάδοση στην Ισπανία, για το σύνολο της Ισπανικής επικράτειας, εξαιρουμένης της αυτόνομης κοινότητας Καστίλλης-Λα Μάντσα. Η εν λόγω ψηφιοποίηση, η οποία μπορεί τεχνικά να επιτευχθεί μέσω επίγειας, δορυφορικής, καλωδιακής πλατφόρμας ή μέσω προσβάσεως υψηλής ταχύτητας στο Διαδίκτυο, καθιστά δυνατή την αποτελεσματικότερη χρήση του φάσματος των ραδιοσυχνοτήτων. Με την ψηφιακή μετάδοση, το τηλεοπτικό σήμα γίνεται ανθεκτικότερο στις παρεμβολές και μπορεί να συνοδεύεται από σειρά συμπληρωματικών υπηρεσιών, οι οποίες αυξάνουν την προστιθέμενη αξία του τηλεοπτικού προγράμματος. Εξάλλου, χάρη στην ψηφιοποίηση επιτυγχάνεται το λεγόμενο «ψηφιακό μέρισμα», ήτοι η απελευθέρωση συχνοτήτων, καθώς οι τεχνολογίες της ψηφιακής τηλεόρασης καταλαμβάνουν λιγότερο ευρύ φάσμα σε σχέση με τις αναλογικές τεχνολογίες. Λόγω των πλεονεκτημάτων αυτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενθαρρύνει από το 2002 την ψηφιοποίηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 2 Το Βασίλειο της Ισπανίας θέσπισε το απαραίτητο κανονιστικό πλαίσιο για την προώθηση της διαδικασίας μεταβάσεως από την αναλογική στην ψηφιακή μετάδοση, θέτοντας σε ισχύ, μεταξύ άλλων, τον Ley 10/2005 de Medidas Urgentes para el Impulso de la Televisión Digital Terrestre, de Liberalización de la Televisión por Cable y de Fomento del Pluralismo (νόμος 10/2005, περί θεσπίσεως επειγόντων μέτρων για την ανάπτυξη της επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης, την απελευθέρωση της καλωδιακής τηλεόρασης και την ενθάρρυνση του πλουραλισμού), της 14ης Ιουνίου 2005 (BOE αριθ. 142, της 15ης Ιουνίου 2005, σ. 20562, στο εξής: νόμος 10/2005), και το Real Decreto 944 /2005 por el que se aprueba el Plan técnico nacional de la televisión digital terrestre (βασιλικό διάταγμα 944/2005, περί εγκρίσεως του εθνικού τεχνικού προγράμματος για την επίγεια ψηφιακή τηλεόραση) της 29ης Ιουλίου 2005 (BOE αριθ. 181, της 30ής Ιουλίου 2005, σ. 27006, στο εξής: βασιλικό διάταγμα 944/2005). Το εν λόγω βασιλικό διάταγμα υποχρεώνει τους τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας να καλύπτουν το 96 % του πληθυσμού στην περίπτωση του ιδιωτικού τομέα και το 98 % του πληθυσμού στην περίπτωση του δημοσίου τομέα στις αντίστοιχες περιοχές.
- 3 Για τη διαχείριση της μεταβάσεως από την αναλογική στην ψηφιακή τηλεόραση, οι ισπανικές αρχές διαίρεσαν την ισπανική επικράτεια σε τρεις χωριστές περιοχές.
 - στην περιοχή I, η οποία περιλαμβάνει το 96 % του ισπανικού πληθυσμού και θεωρήθηκε εμπορικά συμφέρουσα, το κόστος της ψηφιακής μεταβάσεως επιβάρυνε τους δημόσιους και ιδιωτικούς ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς·
 - στην περιοχή II, η οποία περιλαμβάνει λιγότερο αστικοποιημένες και απομακρυσμένες περιοχές οι οποίες αντιστοιχούν στο 2,5 % του ισπανικού πληθυσμού, οι ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί, ελλείψει εμπορικού ενδιαφέροντος, δεν επένδυσαν στην ψηφιοποίηση, με συνέπεια οι ισπανικές αρχές να θεσπίσουν δημόσια χρηματοδότηση·
 - στην περιοχή III, η οποία περιλαμβάνει 1,5 % του ισπανικού πληθυσμού, η μορφολογία του εδάφους δεν επιτρέπει την επίγεια ψηφιακή μετάδοση, οπότε επιλέχθηκε η δορυφορική πλατφόρμα.
- 4 Με απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2007, το ισπανικό Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε το εθνικό πρόγραμμα για τη μετάβαση στην επίγεια ψηφιακή τηλεόραση (στο εξής: TNT), σχετικά με την εφαρμογή του εθνικού τεχνικού προγράμματος που προβλέπεται από το βασιλικό διάταγμα 944/2005. Με το εν λόγω πρόγραμμα, η ισπανική επικράτεια διαιρέθηκε σε ενενήντα τεχνικά έργα μετάβασης και ορίστηκε προθεσμία για τη διακοπή της αναλογικής ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μετάδοσεως για

καθένα από αυτά τα έργα. Ο στόχος που τέθηκε με το πρόγραμμα αυτό ήταν το ποσοστό καλύψεως του ισπανικού πληθυσμού από την υπηρεσία TNT να είναι αντίστοιχο του ποσοστού καλύψεως του εν λόγω πληθυσμού από την αναλογική τηλεόραση το 2007, ήτοι περισσότερο από 98 %.

- 5 Δεδομένου ότι, λόγω των υποχρεώσεων καλύψεως οι οποίες είχαν καθοριστεί για την TNT (βλ. σκέψη 2 ανωτέρω), υπήρχε ο κίνδυνος η κάλυψη του ισπανικού πληθυσμού να είναι μικρότερη σε σχέση με την προϋφιστάμενη αναλογική ραδιοτηλεοπτική μετάδοση, ήταν αναγκαία η διασφάλιση της τηλεοπτικής λήψεως στην περιοχή II. Αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως είναι μόνον η δημόσια χρηματοδότηση την οποία χορήγησαν οι ισπανικές αρχές προς στήριξη της διαδικασίας μεταβάσεως στην επίγεια ψηφιακή τηλεόραση στην εν λόγω περιοχή.
- 6 Στις 29 Φεβρουαρίου 2008 το Υπουργείο Βιομηχανίας, Τουρισμού και Εμπορίου (στο εξής: MITC) εξέδωσε απόφαση σκοπός της οποίας ήταν η βελτίωση των τηλεπικοινωνιακών υποδομών και ο καθορισμός των κριτηρίων και της κατανομής της χρηματοδότησης των δράσεων που στοχεύουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας στο πλαίσιο του προγράμματος με την ονομασία «Plan Avanza». Μέρος του προϋπολογισμού που εγκρίθηκε με την απόφαση αυτή διατέθηκε για την ψηφιοποίηση της τηλεοπτικής μετάδοσεως στην περιοχή II.
- 7 Από τον Ιούλιο έως τον Νοέμβριο του 2008 η μετάβαση στην ψηφιακή τηλεόραση στην περιοχή II πραγματοποιήθηκε βάσει διαφόρων προσθηκών στις ισχύουσες συμφωνίες-πλαίσια του 2006, οι οποίες είχαν υπογραφεί από το MITC και τις αυτόνομες κοινότητες του Βασιλείου της Ισπανίας στο πλαίσιο του Plan Avanza. Μετά τις προσθήκες αυτές, το MITC μετέφερε κονδύλια στις αυτόνομες κοινότητες, οι οποίες δεσμεύτηκαν να καλύψουν τις λοιπές λειτουργικές δαπάνες από τους προϋπολογισμούς τους.
- 8 Στις 17 Οκτωβρίου 2008 το ισπανικό Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε να διαθέσει πρόσθετα κονδύλια προς επέκταση και συμπλήρωση της καλύψεως της TNT στο πλαίσιο των προγραμμάτων μεταβάσεως που έπρεπε να υλοποιηθούν κατά το πρώτο εξάμηνο του 2009. Τα κονδύλια διατέθηκαν μετά την υπογραφή νέων συμβάσεων-πλαισίων μεταξύ του MITC και των αυτόνομων κοινοτήτων τον Δεκέμβριο του 2008, σχετικά με την υλοποίηση του εθνικού προγράμματος μεταβάσεως στην TNT. Στις 29 Μαΐου 2009 το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε τα κριτήρια κατανομής των διατεθέντων κονδυλίων για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών με σκοπό τη μετάβαση στην TNT.
- 9 Μετά την υπογραφή των προσθηκών των συμβάσεων-πλαισίων του 2008, σχετικά με την επέκταση της καλύψεως της TNT, και τη δημοσίευση των εν λόγω συμβάσεων-πλαισίων και των προσθηκών στην *Boletín oficial del Estado*, οι αυτόνομες κοινότητες κίνησαν τη διαδικασία της επεκτάσεως. Για τον σκοπό αυτό, διοργάνωσαν δημόσιους διαγωνισμούς ή ανέθεσαν τη διοργάνωσή τους σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αυτόνομες κοινότητες ζήτησαν από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης να αναλάβουν την επέκταση.
- 10 Κατά κανόνα, στην Ισπανία προκηρύχθηκαν δύο είδη διαγωνισμών. Πρώτον, υπήρξαν δημόσιοι διαγωνισμοί για την επέκταση της κάλυψης που συνεπάγονταν την ανάθεση στον ανάδοχο της παροχής επιχειρησιακού δικτύου TNT. Για τον σκοπό αυτό, στις προς εκτέλεση εργασίες περιλαμβάνονταν ο σχεδιασμός και η λειτουργία του δικτύου, η μεταφορά του σήματος, η ανάπτυξη του δικτύου και η προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού. Οι λοιποί διαγωνισμοί αφορούσαν την προμήθεια τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού.
- 11 Συνολικά, κατά τα έτη 2008 και 2009 επενδύθηκαν στην επέκταση της περιοχής II σχεδόν 163 εκατομμύρια ευρώ από τον κεντρικό προϋπολογισμό, εν μέρει υπό μορφή δανείων χορηγηθέντων με ευνοϊκούς όρους από το MITC στις αυτόνομες κοινότητες, και 60 εκατομμύρια ευρώ από τους προϋπολογισμούς των δεκαέξι αυτόνομων κοινοτήτων. Επιπλέον, οι κοινότητες χρηματοδότησαν την επέκταση με 3,5 εκατομμύρια ευρώ περίπου.

- 12 Από το 2009 το δεύτερο στάδιο μετά την επέκταση της TNT στην περιοχή II συνίστατο, για ορισμένες αυτόνομες κοινότητες, στη διοργάνωση άλλων δημοσίων διαγωνισμών ή στη σύναψη, χωρίς διαγωνισμό, συμβάσεων για τη λειτουργία και τη συντήρηση του εξοπλισμού που ψηφιοποιήθηκε και αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια της επέκτασης. Το συνολικό ποσό των κονδυλίων που διατέθηκαν μέσω δημοσίων διαγωνισμών για τη λειτουργία και τη συντήρηση από το 2009 έως το 2011 ανερχόταν σε τουλάχιστον 32,7 εκατομμύρια ευρώ.
- 13 Στις 18 Μαΐου 2009 υποβλήθηκε στην Επιτροπή, από την ευρωπαϊκή επιχείρηση δορυφόρων SES Astra, καταγγελία σχετικά με σύστημα ενισχύσεων που φέρονταν να έχουν θεσπίσει οι ισπανικές αρχές προς διευκόλυνση της μεταβάσεως από την αναλογική στην ψηφιακή τηλεόραση στην περιοχή II. Κατά την εν λόγω επιχείρηση, το συγκεκριμένο μέτρο εμπεριείχε μη κοινοποιηθείσα ενίσχυση, η οποία είχε ως συνέπεια τη στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ της πλατφόρμας επίγειας ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως και της πλατφόρμας δορυφορικής μεταδόσεως.
- 14 Με έγγραφο της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, η Επιτροπή γνωστοποίησε στο Βασίλειο της Ισπανίας την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, σχετικά με την επίμαχη ενίσχυση για το σύνολο της ισπανικής επικράτειας, πλην της αυτόνομης κοινότητας Καστίλλης-Λα Μάντσα, περιοχή για την οποία είχε κινηθεί χωριστή διαδικασία (στο εξής: απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας). Μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 14 Δεκεμβρίου 2010 (ΕΕ C 337, σ. 17), η Επιτροπή κάλεσε τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους.
- 15 Αφού δέχθηκε τις παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών και των λοιπών ενδιαφερομένων, η Επιτροπή εξέδωσε στις 19 Ιουνίου 2013 την απόφαση 2014/489/ΕΕ, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.28599 [C 23/2010 (πρώην NN 36/010, πρώην CP 163/2009)] που έχει χορηγηθεί από το Βασίλειο της Ισπανίας για την ανάπτυξη της επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης σε απομακρυσμένες και λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές (εκτός της Καστίλλης-Λα Μάντσα) (ΕΕ L 217, σ. 52, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), το διατακτικό της οποίας έχει ως εξής:

«Άρθρο 1

Η κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε στους διαχειριστές πλατφόρμας επίγειας τηλεόρασης για την ανάπτυξη, τη συντήρηση και την εκμετάλλευση του δικτύου επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης στην περιοχή II, η οποία εφαρμόστηκε παράνομα από την Ισπανία κατά παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά, με εξαίρεση την ενίσχυση που χορηγήθηκε σύμφωνα με το κριτήριο της τεχνολογικής ουδετερότητας.

Άρθρο 2

Η μεμονωμένη ενίσχυση που χορηγήθηκε βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1 δεν αποτελεί ενίσχυση, αν, κατά τη στιγμή της χορήγησής της, πληρούσε τους όρους που προβλέπονται από τον κανονισμό που εγκρίθηκε σε εφαρμογή του άρθρου 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 994/98 του Συμβουλίου, ο οποίος ίσχυε τη στιγμή της χορήγησης της ενίσχυσης.

Άρθρο 3

1. [Το Βασίλειο της Ισπανίας] οφείλει να ανακτήσει από τους διαχειριστές επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης την ασυμβίβαστη ενίσχυση που χορηγήθηκε βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1, την οποία έλαβαν άμεσα ή έμμεσα.

2. Τα προς ανάκτηση ποσά επιβαρύνονται με τόκους από την ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων μέχρι την ανάκτησή τους.

3. Οι τόκοι θα υπολογίζονται με τη μέθοδο του ανατοκισμού σύμφωνα με το κεφάλαιο V του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής.

4. [Το Βασίλειο της Ισπανίας] ακυρώνει όλες τις εκκρεμείς πληρωμές του καθεστώτος ενίσχυσης που αναφέρεται στο άρθρο 1 από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 4

1. Η ανάκτηση της ενίσχυσης που χορηγήθηκε βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1 θα είναι άμεση και αποτελεσματική.

2. [Το Βασίλειο της Ισπανίας] θα διασφαλίσει ότι η παρούσα απόφαση θα εφαρμοστεί εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης.

3. Εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, [το Βασίλειο της Ισπανίας] θα υποβάλει τις ακόλουθες πληροφορίες στην Επιτροπή:

α) τον κατάλογο των δικαιούχων που έχουν λάβει ενίσχυση βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1 και το συνολικό ποσό της ενίσχυσης που έλαβε ο καθένας από αυτούς σύμφωνα με το εν λόγω καθεστώς, επιμερισμένο σύμφωνα με τις κατηγορίες που αναφέρονται στην ενότητα 6.2·

β) το συνολικό ποσό (κεφάλαιο και τόκοι) που πρέπει να ανακτηθεί από κάθε δικαιούχο·

[...]

Άρθρο 5

Παραλήπτης της παρούσας απόφασης είναι το Βασίλειο της Ισπανίας.»

16 Προς αιτιολόγηση της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εκτίμησε, πρώτον, ότι οι διατάξεις που είχαν θεσπιστεί σε κεντρικό επίπεδο και οι συμβάσεις που είχαν συναφθεί και τροποποιηθεί μεταξύ του MITC και των αυτόνομων κοινοτήτων αποτελούσαν τη βάση του συστήματος ενισχύσεων για την επέκταση της TNT στην περιοχή II. Στην πράξη, οι αυτόνομες κοινότητες ακολούθησαν τις εντολές της Ισπανικής Κυβερνήσεως σχετικά με την επέκταση της TNT (αιτιολογική σκέψη 91 της εν λόγω αποφάσεως).

17 Δεύτερον, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το επίμαχο μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Δεδομένου ότι το εν λόγω μέτρο χρηματοδοτούνταν εν μέρει από τον κρατικό προϋπολογισμό και από τους προϋπολογισμούς των αυτόνομων κοινοτήτων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, πρόκειται για παρέμβαση με κρατικούς πόρους. Κατά την Επιτροπή, η επέκταση των δικτύων ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής εκπομπής συνιστά οικονομική δραστηριότητα και δεν εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας. Οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύσεως της πλατφόρμας TNT αποτελούν απευθείας δικαιούχους της ενισχύσεως, ενώ οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών δικτύου που μετείχαν στους διαγωνισμούς με αντικείμενο την επέκταση της καλύψεως αποτελούν έμμεσους δικαιούχους της ενισχύσεως. Το πλεονέκτημα που παρασχέθηκε διά του μέτρου αυτού στις εν λόγω επιχειρήσεις έχει επιλεκτικό χαρακτήρα, διότι πρόκειται για μέτρο που ωφελεί μόνο τον κλάδο της ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως, στο πλαίσιο δε του κλάδου αυτού, αφορά μόνο τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά της επίγειας πλατφόρμας. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, οι ισπανικές αρχές επικαλέστηκαν, ως βέλτιστο και μοναδικό παράδειγμα, την περίπτωση της αυτόνομης κοινότητας της Χώρας των Βάσκων (Ισπανία), προς στήριξη της θέσεώς τους ότι δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση βάσει των κριτηρίων που έχει θέσει το Δικαστήριο με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, Συλλογή, EU:C:2003:415). Ωστόσο, η Επιτροπή φρονεί ότι δεν πληρούται το

πρώτο κριτήριο της αποφάσεως αυτής, κατά το οποίο η δικαιούχος της ενισχύσεως επιχείρηση πρέπει να είναι πράγματι επιφορτισμένη με την εκπλήρωση υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας, η δε υποχρέωση αυτή πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένη. Εξάλλου, ελλείψει διασφαλίσεως του χαμηλότερου κόστους προς το γενικό συμφέρον της ως άνω αυτόνομης κοινότητας, δεν πληρούται το τέταρτο κριτήριο της προαναφερθείσας αποφάσεως. Κατά την Επιτροπή, δεδομένου ότι οι δορυφορικές και οι επίγειες πλατφόρμες ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους, το μέτρο που αποσκοπεί στην ανάπτυξη, τη λειτουργία και τη συντήρηση της TNT στην περιοχή II συνεπάγεται στρέβλωση του μεταξύ τους ανταγωνισμού. Το επίμαχο μέτρο επηρεάζει και τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών (αιτιολογικές σκέψεις 94 έως 141 της εν λόγω αποφάσεως).

- 18 Τρίτον, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το επίμαχο μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση συμβατή με την εσωτερική αγορά, βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ, παρά το γεγονός ότι το μέτρο αυτό αποσκοπούσε στην επίτευξη σαφώς καθορισμένου σκοπού γενικού συμφέροντος και ότι είχε αναγνωρίσει την πλημμελή λειτουργία της αγοράς. Κατά την Επιτροπή, το εν λόγω μέτρο δεν συνάδει προς την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας και, ως εκ τούτου, δεν είναι εύλογο και δεν αποτελεί πρόσφορο μέσο για τη διασφάλιση της τηλεοπτικής μεταδόσεως στην περιοχή II (αιτιολογικές σκέψεις 148 έως 171 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 19 Τέταρτον, η Επιτροπή εκτίμησε ότι, εφόσον η λειτουργία επίγειας πλατφόρμας δεν έχει ρητώς οριστεί ως δημόσια υπηρεσία, το επίμαχο μέτρο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (αιτιολογική σκέψη 172 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 20 Πέμπτον, η Επιτροπή επισήμανε ότι το επίμαχο μέτρο δεν συνιστά υφιστάμενη κρατική ενίσχυση, διότι αποτελεί τροποποίηση η οποία επηρεάζει ουσιωδώς το αρχικό σύστημα ενισχύσεων. Επομένως, οι ισπανικές αρχές όφειλαν να κοινοποιήσουν το μέτρο αυτό (αιτιολογικές σκέψεις 173 έως 175 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 21 Έκτον, η Επιτροπή προσδιόρισε τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ισπανικές αρχές έπρεπε να ανακτήσουν την επίμαχη ενίσχυση από τους άμεσους και έμμεσους δικαιούχους (αιτιολογικές σκέψεις 179 έως 197 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 22 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 30 Αυγούστου 2013, το Βασίλειο της Ισπανίας άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 23 Με χωριστό δικόγραφο, που κατέθεσε την ίδια ημέρα στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου, το Βασίλειο της Ισπανίας υπέβαλε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, ζητώντας, κατ' ουσίαν, από τον Πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου να αναστείλει την εκτέλεση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Με διάταξη της 16ης Οκτωβρίου 2013, Ισπανία κατά Επιτροπής (T-614/13 R, EU:T:2014:545), η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με επιφύλαξη ως προς τα δικαστικά έξοδα.
- 24 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 29 Νοεμβρίου 2013, η Asociación española de televisiones digitales privadas, autonómicas y locales (Asodal) ζήτησε να παρέμβει υπέρ του Βασιλείου της Ισπανίας. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με διάταξη της 24ης Φεβρουαρίου 2014, Ισπανία κατά Επιτροπής (T-461/13, EU:T:2014:109).
- 25 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφάσισε να κινήσει την προφορική διαδικασία.

- 26 Στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας του άρθρου 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Γενικό Δικαστήριο ζήτησε από την Επιτροπή να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα. Η Επιτροπή συμμορφώθηκε εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 27 Οι διάδικοι αγόρευαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 11ης Μαρτίου 2015.
- 28 Το Βασίλειο της Ισπανίας ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση,
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 29 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να απορρίψει την προσφυγή,
 - να καταδικάσει το Βασίλειο της Ισπανίας στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

- 30 Προς στήριξη της προσφυγής του, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει πέντε λόγους ακυρώσεως. Ο πρώτος λόγος σχετίζεται με παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, κατά το μέτρο που η Επιτροπή εσφαλμένως διαπίστωσε την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως. Ο δεύτερος λόγος προβάλλεται επικουρικός και αφορά το ζήτημα της συμβατότητας της φερόμενης ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά. Στηρίζεται σε μη τήρηση των προϋποθέσεων εγκρίσεως του άρθρου 106, παράγραφος 2, και του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ. Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει παραβίαση των διαδικαστικών κανόνων. Ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως, ο οποίος προβάλλεται επικουρικός, αφορά το αίτημα ανακτήσεως της ενισχύσεως και σχετίζεται με παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως, της αναλογικότητας και της επικουρικότητας. Με τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει, επικουρικός, προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος ενημερώσεως.

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ

- 31 Το Βασίλειο της Ισπανίας προσάπτει στην Επιτροπή ότι διαπίστωσε την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως κατά παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, πρώτον, οι εμπλεκόμενοι φορείς δεν ασκούσαν οικονομική δραστηριότητα, δεύτερον, το επίμαχο μέτρο δεν ήταν επιλεκτικό, καθώς αποτελούσε υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος (στο εξής: ΥΓΟΣ), και, τρίτον, το εν λόγω μέτρο δεν νόθευε τον ανταγωνισμό.

Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με ανυπαρξία οικονομικής δραστηριότητας

- 32 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η λειτουργία του δικτύου της TNT στην περιοχή II από τις αυτόνομες κοινότητες, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης αντιστοιχεί στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και δεν συνιστά οικονομική δραστηριότητα. Μόνο συμφέρον τους ήταν η ικανοποίηση των αναγκών του αγροτικού πληθυσμού και όχι η συμμετοχή στην αγορά. Συνεπώς, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

- 33 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι, για να χαρακτηριστεί ένα μέτρο ως ενίσχυση, υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη αυτή. Πρώτον, πρέπει να πρόκειται για κρατική παρέμβαση ή παρέμβαση μέσω κρατικών πόρων. Δεύτερον, η παρέμβαση αυτή πρέπει να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Τρίτον, πρέπει να παρέχει πλεονέκτημα στον δικαιούχο. Τέταρτον, πρέπει να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (βλ. απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2008, Ryanair κατά Επιτροπής, T-196/04, Συλλογή, EU:T:2008:585, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 34 Το συγκεκριμένο σκέλος αφορά ειδικότερα την τρίτη από τις προϋποθέσεις αυτές, κατά την οποία θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις παρεμβάσεις οι οποίες, υπό οποιαδήποτε μορφή, είναι ικανές να ευνοούν άμεσα ή έμμεσα επιχειρήσεις ή που πρέπει να θεωρούνται ως οικονομικό πλεονέκτημα που η ωφελούμενη επιχείρηση δεν θα είχε υπό ομαλές συνθήκες αγοράς (βλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2010, Επιτροπή κατά Deutsche Post, C-399/08 P, Συλλογή, EU:C:2010:481, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 35 Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, στην έννοια της επιχειρήσεως εμπίπτει κάθε φορέας που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος το οποίο διέπει τον φορέα αυτό και του τρόπου χρηματοδότησής του. Συνιστά οικονομική δραστηριότητα κάθε δραστηριότητα που συνίσταται στην προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών σε συγκεκριμένη αγορά (βλ. απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ., C-222/04, Συλλογή, EU:C:2006:8, σκέψεις 107 και 108 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ο οικονομικός ή μη χαρακτήρας μιας δραστηριότητας δεν εξαρτάται από το αν ο φορέας που την ασκεί είναι δημόσιος ή ιδιωτικός ούτε από το αν η δραστηριότητα αυτή είναι κερδοφόρα (βλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012, Mitteldeutsche Flughafen και Flughafen Leipzig-Halle κατά Επιτροπής, C-288/11 P, Συλλογή, EU:C:2012:821, σκέψη 50 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 36 Κατά τη νομολογία, οι δραστηριότητες που εμπίπτουν στην άσκηση δημόσιας εξουσίας δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα που να δικαιολογεί την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης ΛΕΕ (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 19ης Ιανουαρίου 1994, SAT Fluggesellschaft, C-364/92, Συλλογή, EU:C:1994:7, σκέψεις 30 και 31, και της 16ης Δεκεμβρίου 2010, Κάτω Χώρες και NOS κατά Επιτροπής, T-231/06 και T-237/06, Συλλογή, EU:T:2010:525, σκέψη 93).
- 37 Όσον αφορά την ενδεχόμενη επιρροή της ασκήσεως δημόσιας εξουσίας στον χαρακτηρισμό ενός νομικού προσώπου ως επιχειρήσεως κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι ένας φορέας που διαθέτει, για την άσκηση μέρους των δραστηριοτήτων του, προνόμια δημόσιας εξουσίας, δεν αποτελεί κώλυμα για τον χαρακτηρισμό του ως επιχειρήσεως κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης όσον αφορά τις υπόλοιπες οικονομικές δραστηριότητές του. Ο χαρακτηρισμός μίας δραστηριότητας ως εμπίπτουσας στη δημόσια εξουσία ή ως οικονομικής δραστηριότητας πρέπει να γίνεται χωριστά για κάθε δραστηριότητα την οποία ασκεί ένας συγκεκριμένος φορέας (βλ., συναφώς, απόφαση της 1ης Ιουλίου 2008, ΜΟΤΟΕ, C-49/07, Συλλογή, EU:C:2008:376, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 38 Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί εάν η συγκεκριμένη δραστηριότητα εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, όπως υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, ή στη σφαίρα των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- 39 Όσον αφορά, καταρχάς, την άσκηση της συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας, διαπιστώνεται ότι, κατά το άρθρο 1 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η επίμαχη δραστηριότητα συνίσταται στην ανάπτυξη, συντήρηση και λειτουργία του δικτύου της TNT στην περιοχή II από τις αυτόνομες κοινότητες, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι το μόνο συμφέρον συνίστατο στην ικανοποίηση των αναγκών του αγροτικού πληθυσμού, δεδομένης της ανάγκης διασφάλισης της τηλεοπτικής λήψεως στη συγκεκριμένη περιοχή, υπενθυμίζεται ότι, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, ο σκοπός των κρατικών παρεμβάσεων δεν αρκεί ώστε αυτές να μη χαρακτηριστούν ως «κρατικές ενισχύσεις» κατά

- την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ. Πράγματι, το εν λόγω άρθρο δεν κάνει διάκριση μεταξύ των αιτιών ή των σκοπών των κρατικών παρεμβάσεων, αλλά τις ορίζει σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά τους (βλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008, *British Aggregates* κατά Επιτροπής, C-487/06 P, Συλλογή, EU:C:2008:757, σκέψεις 84 και 85 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Συνεπώς, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη όσον αφορά τον ορισμό της επίμαχης δραστηριότητας.
- 40 Για να διαπιστωθεί εάν η επίμαχη δραστηριότητα, όπως αυτή ορίζεται με την προβαλλόμενη απόφαση, εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας ή στη σφαίρα των οικονομικών δραστηριοτήτων, πρέπει να εξεταστεί εάν η δραστηριότητα αυτή σχετίζεται, ως εκ της φύσεως της, του αντικειμένου της και των κανόνων που τη διέπουν, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας ή εάν έχει οικονομικό χαρακτήρα, οπότε δικαιολογείται η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης (βλ. αποφάσεις της 18ης Μαρτίου 1997, *Diego Calì & Figli*, C-343/95, Συλλογή, EU:C:1997:160, σκέψεις 16, 18 και 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 28ης Φεβρουαρίου 2013, *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, C-1/12, Συλλογή, EU:C:2013:127, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 41 Με τις αιτιολογικές σκέψεις 97 έως 99 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η επίμαχη δραστηριότητα αποτελεί οικονομική δραστηριότητα όπως συμβαίνει και σε άλλες περιπτώσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση υποδομών από τις περιφερειακές αρχές. Κατά την Επιτροπή, η αγορά υφίσταται εφόσον, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, άλλες επιχειρήσεις είναι διατεθειμένες ή είναι σε θέση να παρέχουν την επίμαχη υπηρεσία. Η Επιτροπή φρονεί ότι η λειτουργία του δικτύου της TNT δεν συγκαταλέγεται στα προνόμια του Δημόσιου και δεν αποτελεί δραστηριότητα την οποία μπορεί να ασκήσει μόνον το Δημόσιο. Οι συγκεκριμένες υπηρεσίες δεν συγκαταλέγονται σε αυτές οι οποίες κατά κανόνα ασκούνται από δημόσια αρχή, είναι δε οικονομικής φύσεως, πράγμα που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι πολλές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην αγορά στην περιοχή I. Επιπλέον, η Επιτροπή εκτίμησε ότι μια ευρωπαϊκή επιχείρηση δορυφορικών υπηρεσιών επιθυμούσε να παράσχει τις υπηρεσίες αυτές στην περιοχή II στο πλαίσιο διαγωνισμού και ότι η επίμαχη δραστηριότητα αφορούσε μόνον τη μετάδοση των ιδιωτικών καναλιών εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.
- 42 Υπό το πρίσμα των κριτηρίων που απορρέουν από την παρατιθέμενη στη σκέψη 40 ανωτέρω νομολογία σχετικά με την έννοια της επιχειρήσεως, οι εκτιμήσεις αυτές εμφανίζουν επαρκώς κατά νόμον ότι η επίμαχη δραστηριότητα, ως εκ της φύσεώς της, του αντικειμένου της και των κανόνων που τη διέπουν, δεν σχετίζεται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας, αλλά έχει οικονομικό χαρακτήρα. Τα επιχειρήματα του Βασιλείου της Ισπανίας δεν πείθουν ότι ήταν εσφαλμένος ο εκ μέρους της Επιτροπής χαρακτηρισμός της επίμαχης δραστηριότητας ως οικονομικής.
- 43 Συγκεκριμένα, πρώτον, κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας τονίζει ότι η επέκταση της TNT πραγματοποιήθηκε από δημόσιες επιχειρήσεις οι οποίες ενεργούσαν ως «λειτουργικό μέσο» της Διοίκησης, επισημαίνεται ότι, όσον αφορά την ενδεχόμενη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της περιπτώσεως κατά την οποία το Δημόσιο ενεργεί ασκώντας δημόσια εξουσία και της περιπτώσεως κατά την οποία ασκεί οικονομικές δραστηριότητες βιομηχανικού ή εμπορικού χαρακτήρα, οι οποίες συνίστανται στη διάθεση αγαθών ή στην παροχή υπηρεσιών στην αγορά. Συναφώς, δεν έχει σημασία εάν το Δημόσιο ενεργεί απευθείας, διά οργάνου ανήκοντος στη δημόσια διοίκηση, ή μέσω φορέα στον οποίο έχει χορηγήσει ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα (βλ. αποφάσεις *Diego Calì & Figli*, σκέψη 40 ανωτέρω, EU:C:1997:160, σκέψεις 16 και 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 12ης Ιουλίου 2012, *Compass-Datenbank*, C-138/11, Συλλογή, EU:C:2012:449, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι το γεγονός ότι μια δραστηριότητα μπορεί να ασκηθεί από ιδιωτική επιχείρηση αποτελεί στοιχείο βάσει του οποίου η εν λόγω δραστηριότητα μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικονομική (απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2002, *Aéroports de Paris* κατά Επιτροπής, C-82/01 P, EU:C:2002:617, σκέψη 82).
- 44 Δεύτερον, όσον αφορά την επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας κατά την οποία δεν υφίσταται αγορά σχετική με την υπηρεσία σκοπός της οποίας είναι η διασφάλιση του δικαιώματος εκάστου στην οπτικοακουστική επικοινωνία διά της τηλεόρασης, επισημαίνεται ότι, όπως διαπίστωσε η Επιτροπή με τις αιτιολογικές σκέψεις 97 και 99 της προσβαλλομένης απόφασης, υπήρχε αγορά

σχετική με την υπηρεσία αναπτύξεως του ψηφιακού δικτύου στην Ισπανία. Αφενός, δεν αμφισβητείται ότι μια ευρωπαϊκή επιχείρηση παροχής δορυφορικών υπηρεσιών επιθυμούσε να παράσχει τη συγκεκριμένη υπηρεσία στην περιοχή II στο πλαίσιο του διαγωνισμού που προκηρύχθηκε το 2008 στην Καντάβρια (Ισπανία). Αφετέρου, η ύπαρξη αγοράς για την ανάπτυξη του ψηφιακού δικτύου στην Ισπανία συνάγεται από το γεγονός ότι, στην περιοχή I, η δραστηριότητα αυτή ασκείται από ιδιωτικές επιχειρήσεις.

- 45 Τρίτον, κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας επισημαίνει ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις δεν έλαβαν οικονομικό αντάλλαγμα για τη δραστηριότητα αυτή, αρκεί η υπόμνηση ότι το αν συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει οικονομικό χαρακτήρα δεν εξαρτάται από το γεγονός ότι ο ιδιώτης επενδυτής είναι διατεθειμένος να την ασκήσει υπό τους ίδιους όρους ούτε από την αποδοτικότητα της δραστηριότητας αυτής (βλ., συναφώς, απόφαση *Mitteldeutsche Flughafen* και *Flughafen Leipzig-Halle* κατά Επιτροπής, σκέψη 35 ανωτέρω, EU:C:2012:821, σκέψη 50). Επιπλέον, ο δωρεάν χαρακτήρας της παροχής των υπηρεσιών αυτών δεν εμποδίζει τον χαρακτηρισμό της ως οικονομικής δραστηριότητας (απόφαση της 23ης Απριλίου 1991, *Höfner* και *Elser*, C-41/90, Συλλογή, EU:C:1991:161, σκέψεις 19 έως 23). Το γεγονός ότι, όπως διατείνεται το Βασίλειο της Ισπανίας, τα προγράμματα δράσεως των αυτόνομων κοινοτήτων δεν συνεπάγονταν καμία μεταβολή όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ψηφιακών κέντρων εκπομπής, τα οποία παρέμεναν δημόσια, δεν έχει καμία σημασία όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της επίμαχης δραστηριότητας.
- 46 Τέταρτον, το Βασίλειο της Ισπανίας θεωρεί ανακριβή την εκτίμηση την οποία διατυπώνει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 99 και στην υποσημείωση 50 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ανάπτυξη του ψηφιακού δικτύου στην περιοχή II από τις αυτόνομες κοινότητες, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης αφορά μόνον τη μετάδοση ιδιωτικών καναλιών εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας. Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι το διάταγμα 944/2005 υποχρέωσε τα κανάλια εθνικής εμβέλειας να καλύπτουν το 96 %, στην περίπτωση του ιδιωτικού τομέα, και το 98 % του πληθυσμού, στην περίπτωση του δημοσίου τομέα, στις αντίστοιχες περιοχές (βλ. σκέψη 2 ανωτέρω). Είναι γεγονός ότι οι περιοχές I και II καλύπτουν το 98,5 % του πληθυσμού της Ισπανίας και ότι, συνεπώς, η υποχρέωση των καναλιών εθνικής εμβέλειας να καλύπτουν, στις αντίστοιχες περιοχές, το 98 % του πληθυσμού δεν σήμαινε ότι υποχρεούνται να καλύψουν όλη την περιοχή II, πλην όμως η υποχρέωση αυτή διασφάλιζε, για το σύνολο της περιοχής αυτής, την πρόσβαση στα δημόσια κανάλια, δεδομένου ότι η μορφολογία του εδάφους της περιοχής III απέκλειε την επίγεια ψηφιακή μετάδοση (βλ. σκέψη 3 ανωτέρω).
- 47 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου σκέλους, που αντλείται από την απουσία οικονομικού πλεονεκτήματος και την ύπαρξη ΥΓΟΣ

- 48 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι το επίμαχο μέτρο δεν έχει επιλεκτικό χαρακτήρα, διότι η λειτουργία των δικτύων ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως αποτελεί ΥΓΟΣ κατά την ισπανική νομοθεσία. Υποστηρίζει ότι οι συγκεκριμένοι φορείς δεν αποκόμισαν οικονομικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, διότι πληρούνται τα κριτήρια που έχει θέσει το Δικαστήριο με την απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415). Επιπλέον, η Επιτροπή δεν προέβη σε καμία αξιολόγηση βάσει των διατάξεων που αυτή έχει θεσπίσει και οι οποίες αφορούν την ύπαρξη ΥΓΟΣ. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η TNT ήταν η πλέον αποτελεσματική, από άποψη κόστους, λύση για τη μετάβαση από την αναλογική στην ψηφιακή τηλεόραση στην περιοχή II στην Ισπανία, όπως αποδεικνύεται από μελέτη του Ιουλίου του 2007. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή το κόστος της δορυφορικής λύσεως προκειμένου η κάλυψη να αυξηθεί από το 96 στο 100 % του πληθυσμού υπερέβαινε το κόστος της επίγεια λύσης. Η Επιτροπή δεν ανέλυσε σε βάθος στη μελέτη αυτή και περιορίστηκε μόνο στην εξέταση της περιπτώσεως της αυτόνομης κοινότητας της Χώρας των Βάσκων.

- 49 Διαπιστώνεται, καταρχάς, ότι το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι το επίμαχο μέτρο δεν έχει επιλεκτικό χαρακτήρα, επειδή η συγκεκριμένη υπηρεσία αποτελεί, κατά την άποψή του, ΥΓΟΣ. Υπενθυμίζεται ότι το εάν η συγκεκριμένη υπηρεσία συνιστά ΥΓΟΣ αποτελεί κριτήριο ανεξάρτητο από αυτό του επιλεκτικού χαρακτήρα της κρατικής ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, το αν η συγκεκριμένη υπηρεσία είναι ΥΓΟΣ αποτελεί σημαντικό στοιχείο όσον αφορά το ζήτημα της υπάρξεως οικονομικού πλεονεκτήματος, ενώ ο επιλεκτικός χαρακτήρας ενός μέτρου σχετίζεται με την απαίτηση κατά την οποία η κρατική ενίσχυση πρέπει να ευνοεί ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένες παραγωγές (βλ. σκέψη 33 ανωτέρω).
- 50 Το Βασίλειο της Ισπανίας δεν τεκμηρίωσε την άποψη ότι το επίμαχο μέτρο δεν ευνοεί ορισμένες μόνον επιχειρήσεις, διαπιστώνεται δε ότι, στο πλαίσιο του υπό κρίση σκέλους, προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι το επίμαχο μέτρο δεν παρέχει κανένα οικονομικό πλεονέκτημα στους δικαιούχους του, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η Επιτροπή εσφαλμένως διαπίστωσε την ύπαρξη οικονομικού πλεονεκτήματος, δεχόμενη ότι δεν πληρούνται εν προκειμένω τα τέσσερα κριτήρια που απορρέουν από την απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).
- 51 Υπενθυμίζεται ότι, με την απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), το δικαστήριο επισήμανε ότι, στον βαθμό που μια κρατική παρέμβαση πρέπει να θεωρηθεί αντιστάθμισμα αντίστοιχο της αντιπαροχής για τις παρεχόμενες εκ μέρους των δικαιούχων επιχειρήσεων υπηρεσίες προς εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις αυτές να μην επωφελούνται στην πραγματικότητα από ένα οικονομικό πλεονέκτημα και να περιέρχονται έτσι, λόγω της ως άνω παρεμβάσεως, σε ευνοϊκότερη θέση ως προς τον ανταγωνισμό σε σχέση με τις επιχειρήσεις που τις ανταγωνίζονται, η παρέμβαση αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Εντούτοις, για να μην χαρακτηριστεί ένα τέτοιο αντιστάθμισμα ως κρατική ενίσχυση σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, πρέπει να πληρούνται τέσσερα κριτήρια σωρευτικώς (απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω, EU:C:2003:415, σκέψεις 87 και 88).
- 52 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 114 έως 128 της προσβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει ότι, κατά την Επιτροπή, δεν πληρούνταν εν προκειμένω το πρώτο και το τέταρτο κριτήριο της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).
- Επί του πρώτου κριτηρίου της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), σχετικά με την εκτέλεση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας
- 53 Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, στη δικαιούχο της ενισχύσεως επιχείρηση πρέπει να έχει πράγματι ανατεθεί η εκπλήρωση υποχρεώσεως παροχής δημόσιας υπηρεσίας, η υποχρέωση αυτή δε πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένη (απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω, EU:C:2003:415, σκέψη 89).
- 54 Επισημαίνεται ότι η Επιτροπή εκτίμησε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 119 έως 126 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν πληρούται το πρώτο κριτήριο της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).
- 55 Κατά την αιτιολογική σκέψη 119 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η λειτουργία επίγειου δικτύου δεν ορίζεται στην ισπανική νομοθεσία ως δημόσια υπηρεσία. Κατά τον *Ley 11/1998, General de Telecomunicaciones* (γενικός νόμος 11/1998, περί τηλεπικοινωνιών), της 24ης Απριλίου 1998 (*BOE* αριθ. 99, της 25 Απριλίου 1998, σ. 13909, στο εξής: νόμος 11/1998), οι υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, περιλαμβανομένης της λειτουργίας δικτύων ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως, αποτελούν ΥΓΟΣ, πλην όμως δεν περιλαμβάνονται στις δημόσιες υπηρεσίες, στις οποίες κατατάσσονται ελάχιστες μόνον υπηρεσίες, όπως εκείνες που σχετίζονται με την εθνική άμυνα και την πολιτική προστασία, καθώς και τη λειτουργία του τηλεφωνικού δικτύου. Ο ορισμός αυτός διατηρήθηκε στον

νόμο Ley 32/2003, General de Telecomunicaciones (γενικός νόμος 32/2003, περί τηλεπικοινωνιών), της 3ης Νοεμβρίου 2003 (BOE αριθ. 264, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σ. 38890, στο εξής: νόμος 32/2003). Οι υπηρεσίες εκπομπής για τη ραδιοηλεκτρονική μετάδοση, δηλαδή τη μεταφορά σημάτων μέσω τηλεπικοινωνιακών δικτύων, θεωρούνται τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες και, ως εκ τούτου, είναι ΥΓΟΣ, αλλά δεν αποτελούν δημόσια υπηρεσία.

- 56 Κατά την αιτιολογική σκέψη 120 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε κάθε περίπτωση, οι διατάξεις της ισπανικής νομοθεσίας χαρακτηρίζονται από τεχνολογική ουδετερότητα. Με τον προαναφερθέντα νόμο, ορίζονται ως τηλεπικοινωνίες η λειτουργία των δικτύων και η παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και οι συναφείς πόροι. Τηλεπικοινωνίες είναι η μετάδοση σημάτων μέσω οποιουδήποτε δικτύου μεταδόσεως και όχι μόνο μέσω του επίγειου δικτύου. Επιπροσθέτως, με τον εν λόγω νόμο διευκρινίζεται ότι ένας από τους σκοπούς του είναι να καταστεί η ρύθμιση, στο μέτρο του δυνατού, ουδέτερη από τεχνολογικής απόψεως.
- 57 Κατά την αιτιολογική σκέψη 121 της προσβαλλομένης αποφάσεως, μολονότι, σύμφωνα με τον ισχύοντα κανόνα, ο οποίος ήταν εφαρμοστέος κατά τον χρόνο μεταφοράς των κονδυλίων, η δημόσια ραδιοηλεκτρονική μετάδοση ορίζεται ως δημόσια υπηρεσία, εντούτοις ο ορισμός αυτός δεν είναι δυνατόν να επεκταθεί και στη λειτουργία συγκεκριμένης πλατφόρμας υποστήριξης. Επιπροσθέτως, όταν υπάρχουν πολλές πλατφόρμες μεταδόσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί μία από αυτές συγκεκριμένα ως «ουσιώδης» για τη μετάδοση του ραδιοηλεκτρονικού σήματος. Κατά την Επιτροπή, θα συνιστούσε, συνεπώς, πρόδηλη πλάνη εάν η ισπανική νομοθεσία όριζε ότι η χρήση συγκεκριμένης πλατφόρμας μεταδόσεως ραδιοηλεκτρονικού σήματος αποτελεί δημόσια υπηρεσία.
- 58 Επιπλέον, η Επιτροπή απέρριψε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 123 και 124 της προσβαλλομένης αποφάσεως, την επιχειρηματολογία κατά την οποία η λειτουργία των επίγειων δικτύων είχε οριστεί ως δημόσια υπηρεσία στις διοργανικές συμβάσεις οι οποίες είχαν συναφθεί μεταξύ της βασικικής κυβερνήσεως, της ενώσεως των βασικικών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των τριών βασικικών επαρχιακών κυβερνήσεων.
- 59 Με την αιτιολογική σκέψη 172 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε, επικαλούμενη τις αιτιολογικές σκέψεις 119 έως 122 της αποφάσεως αυτής, ότι ούτε το Βασίλειο της Ισπανίας ούτε οι βασικικές αρχές είχαν ορίσει ρητώς τη λειτουργία επίγειας πλατφόρμας ως δημόσια υπηρεσία.
- 60 Επισημαίνεται ότι, όσον αφορά την έννοια της δημόσιας υπηρεσίας σύμφωνα με την απόφαση Altmark Trans και Regierungspräsidentium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι πρόκειται για έννοια αντίστοιχη της ΥΓΟΣ, κατά το άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 12ης Φεβρουαρίου 2008, BUPA κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-289/03, Συλλογή, EU:T:2008:29, σκέψη 162, και της 16ης Ιουλίου 2014, Zweckverband Tierkörperbeseitigung κατά Επιτροπής, T-309/12, EU:T:2014:676, σκέψη 132).
- 61 Κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του τι θεωρούν ΥΓΟΣ. Επομένως, ο ορισμός των εν λόγω υπηρεσιών από ένα κράτος μέλος μπορεί να αμφισβητηθεί από την Επιτροπή μόνο σε περίπτωση προδήλης πλάνης (βλ. αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 2005, Olsen κατά Επιτροπής, T-17/02, EU:T:2005:218, σκέψη 216, της 22ας Οκτωβρίου 2008, TV2/Danmark κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-309/04, T-317/04, T-329/04 και T-336/04, Συλλογή, EU:T:2008:457, σκέψη 101, και της 6ης Οκτωβρίου 2009, FAB κατά Επιτροπής, T-8/06, EU:T:2009:386, σκέψη 63). Συγκεκριμένα, ελλείψει συναφούς εναρμονισμένης κανονιστικής ρυθμίσεως της Ένωσης, η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια να αποφαινεται επί του εύρους της αποστολής δημόσιας υπηρεσίας την οποία έχει αναλάβει δημόσια επιχείρηση εκμεταλλεύσεως, ήτοι επί του ύψους των δαπανών που συνδέονται με την υπηρεσία αυτή, ούτε επί της σκοπιμότητας των σχετικών πολιτικών επιλογών των εθνικών αρχών ή επί της οικονομικής αποδοτικότητας της επιχειρήσεως (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 1997, FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-106/95, Συλλογή, EU:T:1997:23, σκέψη 108, και της 1ης Ιουλίου 2010, M6 κατά Επιτροπής, T-568/08 και T-573/08,

Συλλογή, EU:T:2010:272, σκέψη 139 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Από το άρθρο 1, πρώτη περίπτωση, του πρωτοκόλλου αριθ. 26 που συμπληρώνει τις Συνθήκες ΕΕ και ΛΕΕ προκύπτει ότι οι κοινές αξίες της Ένωσης για τις ΥΓΟΣ, κατά την έννοια του άρθρου 14 ΣΛΕΕ, περιλαμβάνουν ιδίως τον ουσιαστικό ρόλο και την ευρεία διακριτική ευχέρεια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών όταν παρέχουν, αναθέτουν και οργανώνουν ΥΓΟΣ όσο το δυνατόν εγγύτερα στις ανάγκες των χρηστών.

- 62 Πάντως, η εξουσία του κράτους μέλους να καθορίζει τις ΥΓΟΣ δεν είναι απεριόριστη και δεν μπορεί να ασκείται αυθαίρετα με αποκλειστικό σκοπό να αποφευχθεί η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού σε συγκεκριμένο τομέα (απόφαση BUPA κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 60 ανωτέρω, EU:T:2008:29, σκέψη 168). Για να χαρακτηριστεί ως ΥΓΟΣ, η επίμαχη υπηρεσία πρέπει να άπτεται του γενικού οικονομικού συμφέροντος, το οποίο εμφανίζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα σε σχέση με αυτό που υπηρετείται από άλλες δραστηριότητες της οικονομικής ζωής (αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1991, *Merci convenzionali porto di Genova*, C-179/90, Συλλογή, EU:C:1991:464, σκέψη 27, και της 17 Ιουλίου 1997, *GT-Link*, C-242/95, Συλλογή, EU:C:1997:376, σκέψη 53).
- 63 Το εύρος του εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου ελέγχου των εκτιμήσεων της Επιτροπής προσδιορίζεται λαμβανομένου, αναγκαστικά, υπόψη του ότι ο καθορισμός μιας υπηρεσίας ως ΥΓΟΣ από το κράτος μέλος μπορεί να αμφισβητηθεί από την Επιτροπή μόνο σε περίπτωση πρόδηλης πλάνης. Πάντως, με τον έλεγχο αυτό πρέπει να διασφαλίζεται η τήρηση ορισμένων ελαχίστων κριτηρίων τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, την ανάθεση αποστολής παροχής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος στον εκάστοτε επιχειρηματία με πράξη δημόσιας εξουσίας, και τον καθολικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα της αποστολής αυτής. (βλ. απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2012, *CBI κατά Επιτροπής*, T-137/10, Συλλογή, EU:T:2012:584, σκέψεις 100 και 101 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εξάλλου, κατά το άρθρο 4 της αποφάσεως 2005/842/ΕΚ, της 28ης Νοεμβρίου 2005, για την εφαρμογή του άρθρου [106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ] στις κρατικές ενισχύσεις υπό μορφή αντιστάθμισης για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας που χορηγούνται σε ορισμένες επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση ΥΓΟΣ (ΕΕ L 312, σ. 67), η ευθύνη για τη διαχείριση της ΥΓΟΣ πρέπει να ανατίθεται στην οικεία επιχείρηση με μία ή περισσότερες επίσημες πράξεις, η μορφή των οποίων προσδιορίζεται από το κάθε κράτος μέλος και με τις οποίες πρέπει να καθορίζεται ιδίως η φύση και η διάρκεια των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας και οι σχετικές με την εκτέλεση των υποχρεώσεων αυτών επιχειρήσεις και γεωγραφική περιοχή.
- 64 Εν προκειμένω, το Βασίλειο της Ισπανίας χαρακτηρίζει εσφαλμένα την εκτίμηση της Επιτροπής ότι η επίμαχη υπηρεσία δεν αποτελεί ΥΓΟΣ, κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η λειτουργία της αγοράς ήταν προβληματική, διότι οι ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί δεν ήταν διατεθειμένοι να αναλάβουν το επιπλέον κόστος για την επέκταση των δικτύων στην περιοχή II. Το γεγονός ότι η επίμαχη ισπανική νομοθεσία δεν ορίζει ρητώς ότι η συγκεκριμένη υπηρεσία συνιστά δημόσια υπηρεσία δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή δεν πρέπει να προβεί σε εκτίμηση της εν λόγω υπηρεσίας βάσει των διατάξεων που έχει θεσπίσει σχετικά με την ύπαρξη ΥΓΟΣ, δεδομένου μάλιστα ότι η εν λόγω νομοθεσία χαρακτηρίζει την επίμαχη υπηρεσία ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Βασίλειο της Ισπανίας διευκρίνισε ότι στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχε ανατεθεί η εκτέλεση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, διά του συνόλου των πράξεων των ισπανικών αρχών, ιδίως των δημοσίων συμβάσεων οι οποίες είχαν συναφθεί μεταξύ των εν λόγω αρχών και των επιχειρήσεων αυτών.
- 65 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν πείθει ότι ήταν εσφαλμένη η διαπίστωση στην οποία κατέληξε η Επιτροπή με τις αιτιολογικές σκέψεις 119 έως 122 και 172 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίμαχη υπηρεσία, δηλαδή η ανάπτυξη, η συντήρηση και η λειτουργία του δικτύου της TNT στην περιοχή II, δεν είχε ρητώς οριστεί ως δημόσια υπηρεσία κατά την έννοια της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).

- 66 Συγκεκριμένα, η λειτουργία των δικτύων ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως χαρακτηρίζεται, βέβαια, από το ισπανικό κράτος ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος, σύμφωνα με το άρθρο 2 των νόμων 11/1998 και 32/2003, το κείμενο των οποίων προσκόμισε η Επιτροπή στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που είχε διατάξει το Γενικό Δικαστήριο (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω), σε συνδυασμό με το άρθρο 1 των νόμων αυτών.
- 67 Ωστόσο, από το άρθρο 2 των νόμων 11/1998 και 32/2003 προκύπτει ότι ο χαρακτηρισμός αυτός αφορά όλες τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, περιλαμβανομένων των δικτύων ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως. Ωστόσο, το γεγονός ότι μια υπηρεσία χαρακτηρίζεται στο εθνικό δίκαιο ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος δεν σημαίνει ότι κάθε επιχείρηση που παρέχει την εν λόγω υπηρεσία έχει επιφορτιστεί με την εκτέλεση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, όπως αυτές έχουν με σαφήνεια καθοριστεί με την απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415). Σε αντίθετη περίπτωση, όλες οι υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών στην Ισπανία θα είχαν τον χαρακτήρα ΥΓΟΣ, κατά την έννοια της αποφάσεως αυτής του Δικαστηρίου, πράγμα που δεν προκύπτει από κανέναν από τους προαναφερθέντες νόμους. Συναφώς, διαπιστώνεται επίσης ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου 32/2003 ορίζει ρητώς ότι οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος κατά την έννοια του νόμου αυτού πρέπει να παρέχονται υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού. Πάντως, ο χαρακτηρισμός μιας υπηρεσίας ως ΥΓΟΣ κατά την έννοια της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415) επιτάσσει η ευθύνη της διαχειρίσεώς της να ανατίθεται σε ορισμένες επιχειρήσεις.
- 68 Διαπιστώνεται, ακόμη, ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη, εξετάζοντας, με τις αιτιολογικές σκέψεις 119 έως 125 της προσβαλλομένης αποφάσεως, εάν πληρούται το πρώτο κριτήριο της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415) όσον αφορά τη λειτουργία των επίγειων δικτύων και όχι όσον αφορά τη λειτουργία των δικτύων ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως, όπως υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας. Συναφώς, από την αιτιολογική σκέψη 120 της εν λόγω αποφάσεως προκύπτει ότι οι διατάξεις του νόμου 32/2003 χαρακτηρίζονται από τεχνολογική ουδετερότητα και ότι τηλεπικοινωνία αποτελεί η μετάδοση σημάτων μέσω κάθε δικτύου μεταδόσεως και όχι μόνο μέσω επίγειου δικτύου, πράγμα που το Βασίλειο της Ισπανίας δεν αμφισβητεί. Υπό το πρίσμα των διευκρινίσεων αυτών της ισπανικής νομοθεσίας, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εσφαλμένη η διαπίστωση στην οποία κατέληξε η Επιτροπή, με τις αιτιολογικές σκέψεις 119 και 122 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η λειτουργία επίγειου δικτύου δεν χαρακτηρίζεται, στην εν λόγω νομοθεσία, ως δημόσια υπηρεσία κατά την έννοια της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).
- 69 Όσον αφορά την επιχειρηματολογία κατά την οποία η ανάθεση στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις της εκτελέσεως υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας απορρέει από το σύνολο των πράξεων των ισπανικών αρχών και, ιδίως, από τις δημόσιες συμβάσεις οι οποίες είχαν συναφθεί μεταξύ των αρχών αυτών και των εν λόγω επιχειρήσεων, ούτε η επιχειρηματολογία αυτή μπορεί να γίνει δεκτή.
- 70 Συγκεκριμένα, κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει, συναφώς, ότι με το εθνικό πρόγραμμα για τη μετάβαση στην TNT, το οποίο είχε θεσπιστεί από το ισπανικό Υπουργικό Συμβούλιο στις 7 Σεπτεμβρίου 2007, είχε οριστεί ως στόχος η κάλυψη του ισπανικού πληθυσμού από την υπηρεσία της TNT να είναι ανάλογη με την κάλυψη του εν λόγω πληθυσμού από την αναλογική τηλεόραση το 2007, δηλαδή η κάλυψη να υπερβεί το 98 % του πληθυσμού αυτού (βλ. σκέψη 4 ανωτέρω), επισημαίνεται ότι, με το πρόγραμμα αυτό, δεν ανατέθηκε σε καμιά επιχείρηση η εκτέλεση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας.
- 71 Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, είναι ακριβές ότι, κατά τη νομολογία, η παροχή δημόσιας υπηρεσίας μπορεί να ανατεθεί διά πλειόνων χωριστών πράξεων, εφόσον αυτές προέρχονται από δημόσια αρχή και έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, κατά μείζονα λόγο οσάκις με αυτές τις πράξεις συγκεκριμενοποιούνται υποχρεώσεις οι οποίες έχουν επιβληθεί εκ του νόμου (βλ. απόφαση *CBI* κατά *Επιτροπής*, σκέψη 63 ανωτέρω, EU:T:2012:584, σκέψη 109 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εν προκειμένω, ωστόσο, το

Βασίλειο της Ισπανίας δεν προσκόμισε καμία σύμβαση που να τεκμηριώνει την άποψη που προέβαλε. Άλλωστε, το γεγονός ότι η παροχή μιας υπηρεσίας αποτελεί αντικείμενο δημόσιας συμβάσεως δεν σημαίνει ότι η υπηρεσία αυτή αποτελεί αυτοδικαίως και χωρίς άλλη διευκρίνιση εκ μέρους των αρμοδίων αρχών ΥΓΟΣ κατά την έννοια της αποφάσεως Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).

- 72 Όσον αφορά τις διαπιστώσεις που παραθέτει η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 123 και 124 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, σύμφωνα με τις οποίες ούτε στις διοργανικές συμβάσεις που είχαν συναφθεί μεταξύ της βασκικής κυβερνήσεως, της ενώσεως των βασκικών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των τριών βασκικών επαρχιακών κυβερνήσεων χαρακτηρίζεται η λειτουργία επιγείου δικτύου ως δημόσια υπηρεσία, οι διαπιστώσεις αυτές δεν αμφισβητήθηκαν από το Βασίλειο της Ισπανίας.
- 73 Διαπιστώνεται, εξάλλου, ότι οι ισπανικές αρχές δεν προσδιόρισαν ούτε, βέβαια, απέδειξαν ποιες υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας είχαν ανατεθεί στις επιχειρήσεις λειτουργίας του δικτύου της TNT είτε από την ισπανική νομοθεσία είτε από τις συμβάσεις λειτουργίας.
- 74 Τέλος, από την αιτιολογική σκέψη 121 της προσβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει ότι, κατά την Επιτροπή, ο ορισμός της λειτουργίας συγκεκριμένης υποστηρικτικής πλατφόρμας, εν προκειμένω της επίγειας πλατφόρμας, ως δημόσιας υπηρεσίας θα συνιστούσε πρόδηλη πλάνη των ισπανικών αρχών, διότι, όταν υφίστανται πλείονες πλατφόρμες μετάδοσεως, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι μια από αυτές έχει ουσιώδη σημασία για τη μετάδοση του ραδιοηλεκτρικού σήματος (βλ. σκέψη 57 ανωτέρω), πράγμα που το Βασίλειο της Ισπανίας δεν αμφισβήτησε.
- 75 Κατά συνέπεια, δεν ήταν εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι, ελλείψει ρητού χαρακτηρισμού της λειτουργίας επιγείου δικτύου ως δημόσιας υπηρεσίας, δεν πληρούται το πρώτο κριτήριο της αποφάσεως Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).
- 76 Το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω από τα λοιπά επιχειρήματα που προέβαλε το προσφεύγον.
- 77 Συγκεκριμένα, πρώτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η Επιτροπή κακώς περιορίστηκε στην εξέταση μόνον της περιπτώσεως της αυτόνομης κοινότητας της Χώρας των Βάσκων, διαπιστώνεται, αφενός, ότι η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη της, με τις αιτιολογικές σκέψεις 119 και 120 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, τους νόμους 11/1998 και 32/2003, οι οποίοι δεν ισχύουν μόνο στην εν λόγω αυτόνομη κοινότητα. Αφετέρου, από την αιτιολογική σκέψη 114 της εν λόγω αποφάσεως προκύπτει ότι, κατά τις ισπανικές αρχές, οι αυτόνομες κοινότητες έπρεπε να επικαλεστούν την απουσία κρατικής ενισχύσεως σύμφωνα με την απόφαση Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), και ότι οι εν λόγω αρχές επικαλέστηκαν, ως καλύτερο και μοναδικό παράδειγμα, τη συγκεκριμένη περίπτωση. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα αιτιολογική σκέψη, καμιά άλλη κοινότητα δεν προέβαλε επιχειρήματα που να αποδεικνύουν ότι η λειτουργία που επιγείου δικτύου αποτελούσε δημόσια υπηρεσία. Συνεπώς, το Βασίλειο της Ισπανίας κακώς προσάπτει στην Επιτροπή ότι επικέντρωσε την εξέταση της στην περίπτωση της αυτόνομης κοινότητας της Χώρας των Βάσκων. Αποτελεί, εξάλλου, πάγια νομολογία ότι η νομιμότητα αποφάσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που μπορούσε να έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή όταν την εξέδωσε (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Απριλίου 2008, Nuova Agricast, C-390/06, Συλλογή, EU:C:2008:224, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 78 Δεύτερον, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι, κατά το μέτρο που η Επιτροπή δεν προέβη σε καμία αξιολόγηση βάσει των διατάξεων τις οποίες αυτή έχει θεσπίσει σχετικά με την ύπαρξη ΥΓΟΣ, δεν τήρησε την παράγραφο 47 της ανακοινώσεώς της σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις ως προς το αντιστάθμισμα που χορηγείται έναντι της παροχής ΥΓΟΣ (ΕΕ 2012, C 8, σ. 4). Το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Συγκεκριμένα, είναι αληθές ότι, με την εν λόγω παράγραφο, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι οι επιχειρήσεις που

αναλαμβάνουν τη διαχείριση ΥΓΟΣ είναι επιχειρήσεις στις οποίες έχει ανατεθεί συγκεκριμένη αποστολή και ότι, κατά κανόνα, η παροχή συγκεκριμένης δημόσιας υπηρεσίας συνεπάγεται ότι η επιχείρηση παρέχει μια υπηρεσία την οποία, εάν ενεργούσε με γνώμονα το εμπορικό συμφέρον της, είτε δεν θα αναλάμβανε είτε δεν θα αναλάμβανε στον ίδιο βαθμό ή υπό τους ίδιους όρους. Διαπιστώνεται, ωστόσο, ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε την ύπαρξη ΥΓΟΣ ελλείπει δυσλειτουργιών στην αγορά, αλλά διαπίστωσε ότι η συγκεκριμένη υπηρεσία δεν είχε σαφώς καθοριστεί ως δημόσια κατά την έννοια της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415). Η απαίτηση κατά την οποία, για να πληρούται το πρώτο κριτήριο της εν λόγω δικαστικής αποφάσεως, η ΥΓΟΣ πρέπει να έχει καθοριστεί από το κράτος μέλος, διατυπώνεται επίσης στην παράγραφο αυτή. Εξάλλου, η ύπαρξη δυσλειτουργίας στην αγορά δεν αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη ΥΓΟΣ.

– Επί του τέταρτου κριτηρίου που έχει τεθεί με την απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), σχετικά με τη διασφάλιση του μικρότερου για το κοινωνικό σύνολο κόστους

- 79 Κατά το κριτήριο αυτό, όταν η επιλογή της επιχείρησης στην οποία πρόκειται να ανατεθεί η εκπλήρωση υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας, σε συγκεκριμένη περίπτωση, δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως, παρέχουσας τη δυνατότητα επιλογής του υποψηφίου που είναι σε θέση να παράσχει τις σχετικές υπηρεσίες με το μικρότερο, για το κοινωνικό σύνολο, κόστος, το επίπεδο της απαραίτητης αντισταθμίσεως πρέπει να καθορίζεται βάσει αναλύσεως των δαπανών στις οποίες θα προέβαινε μια μέση επιχείρηση, με χρηστή διαχείριση και κατάλληλα εξοπλισμένη προς ικανοποίηση των απαιτήσεων σχετικά με την παροχή δημόσιας υπηρεσίας προκειμένου να εκπληρώσει τις ως άνω υποχρεώσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα σχετικά έσοδα και ένα εύλογο κέρδος από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών (απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω, EU:C:2003:415, σκέψη 93).
- 80 Στην αιτιολογική σκέψη 128 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι, δεδομένης της μη διενέργειας διαγωνισμού, οι βασικές αρχές υποστήριζαν ότι το συγκεκριμένο κριτήριο πληρούται, διότι η δημόσια επιχείρηση της βασικής κυβερνήσεως, η οποία παρείχε υπηρεσίες μεταφοράς και καλύψεως ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως, τελούσε υπό χρηστή διαχείριση και ήταν κατάλληλα εξοπλισμένη για την τήρηση των απαιτούμενων υποχρεώσεων. Οι βασικές αρχές εκτίμησαν, βάσει συγκριτικής μελέτης του κόστους την οποία δεν κοινοποίησαν στην Επιτροπή, ότι η δορυφορική υποδομή θα κόστιζε περισσότερο από τον εκσυγχρονισμό του επίγειου δικτύου της συγκεκριμένης δημόσιας επιχείρησης. Ωστόσο, κατά την Επιτροπή, για να εκπληρωθεί το συγκεκριμένο κριτήριο, η σύγκριση με τη δορυφορική τεχνολογία δεν είναι αρκετή για να αποδειχθεί ότι η εν λόγω δημόσια επιχείρηση ήταν αποτελεσματική, διότι υπήρχαν και άλλοι επίγειοι διαχειριστές οι οποίοι μπορούσαν να παρέχουν την υπηρεσία με χαμηλότερο κόστος. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το τέταρτο κριτήριο της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), δεν πληρούται στην περίπτωση της αυτόνομης κοινότητας της Χώρας των Βάσκων.
- 81 Κατ' ουσίαν, το Βασίλειο της Ισπανίας απλώς προβάλλει ότι, σε σύγκριση με τη δορυφορική πλατφόρμα, η επίγεια πλατφόρμα ήταν η πλέον αποδοτική λύση από άποψη κόστους, διότι υπήρχε ήδη η υποδομή για την επίγεια αναλογική τηλεόραση, όπως αποδεικνύεται από μελέτη του Ιουλίου του 2007. Δεν αμφισβητεί, συνεπώς, την εκτίμηση της Επιτροπής ότι η σύγκριση με τη δορυφορική τεχνολογία δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η επίμαχη δημόσια επιχείρηση στη Χώρα των Βάσκων ήταν αποδοτική επιχείρηση, δεδομένου ότι και άλλοι επίγειοι διαχειριστές μπορούσαν να παράσχουν τη συγκεκριμένη υπηρεσία με χαμηλότερο κόστος.
- 82 Κατά συνέπεια, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν απέδειξε ότι ήταν εσφαλμένη η διαπίστωση της Επιτροπής περί μη συνδρομής των προϋποθέσεων του τέταρτου κριτηρίου της αποφάσεως *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415).

83 Σε κάθε περίπτωση, τα κριτήρια που απορρέουν από την απόφαση *Altmark Trans* και *Regierungspräsidium Magdeburg*, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), πρέπει να πληρούνται σωρευτικά, και, ως εκ τούτου, αρκούσε να αποδείξει η Επιτροπή ότι δεν πληρούται έστω ένα εξ αυτών, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη οικονομικού πλεονεκτήματος.

84 Συνεπώς, το δεύτερο σκέλος του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με έλλειψη στρεβλώσεως του ανταγωνισμού

85 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη κατά την ανάλυση της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού, διότι εκτίμησε, με την αιτιολογική σκέψη 130 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίγεια και δορυφορική πλατφόρμα απευθύνονται στην ίδια αγορά. Κατά την Επιτροπή, αφενός, οι υπηρεσίες της δορυφορικής ψηφιακής τηλεόρασης είναι συνδρομητικές, ενώ η πρόσβαση στις υπηρεσίες της TNT είναι δωρεάν. Αφετέρου, η *Comisión del mercado de las telecomunicaciones* (επιτροπή της αγοράς των τηλεπικοινωνιών της Ισπανίας) κατέληξε στο συμπέρασμα, με την απόφασή της της 2ας Φεβρουαρίου 2006, ότι πρέπει να εξαιρεθούν από την αγορά των υποστηρικτικών υπηρεσιών της τηλεοπτικής μεταδόσεως με επίγεια ραδιοκύματα οι υποστηρικτικές υπηρεσίες της μεταδόσεως ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού σήματος μέσω δορυφόρου. Εξάλλου, στην περιοχή II, δεν υπήρχε ανταγωνισμός, διότι η περιοχή αυτή δεν ήταν ελκυστική για τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών δικτύου.

86 Διαπιστώνεται ότι, με την αιτιολογική σκέψη 130 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή συμπέρανε ότι η επίγεια και η δορυφορική πλατφόρμα απευθύνονται στην ίδια αγορά. Τεκμηρίωσε το συμπέρασμα αυτό στις αιτιολογικές σκέψεις 131 έως 137 της εν λόγω αποφάσεως, παραθέτοντας επτά διαφορετικά στοιχεία. Τέλος, με την αιτιολογική σκέψη 138 της αποφάσεως αυτής, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, επειδή η δορυφορική και η επίγεια πλατφόρμα ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής μεταδόσεως είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους, το μέτρο που αποσκοπεί στην ανάπτυξη, λειτουργία και συντήρηση της TNT στην περιοχή II συνεπάγεται στρέβλωση του μεταξύ τους ανταγωνισμού. Κατά την Επιτροπή, άλλες πλατφόρμες, ιδίως η τηλεόραση μέσω του Διαδικτύου, περιέρχονται σε δυσμενέστερη θέση λόγω του επίμαχου μέτρου.

87 Τα επιχειρήματα του Βασιλείου της Ισπανίας δεν αναιρούν τις εκτιμήσεις αυτές.

88 Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται να εξετάσει μόνον αν οι ενισχύσεις δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό και όχι αν οι ενισχύσεις αυτές έχουν πραγματικές επιπτώσεις στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και στρεβλώνουν όντως τον ανταγωνισμό (βλ. αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 2005, *Unicredito Italiano*, C-148/04, Συλλογή, EU:C:2005:774, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, της 9ης Ιουνίου 2011, *Comitato «Venezia vuole vivere»* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-71/09 P, C-73/09 P και C-76/09 P, Συλλογή, EU:C:2011:368, σκέψη 134 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 8ης Μαΐου 2013, *Libert* κ.λπ., C-197/11 και C-203/11, Συλλογή, EU:C:2013:288, σκέψη 76 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

89 Ειδικότερα στην περίπτωση κατά την οποία ενίσχυση που έχει χορηγηθεί από κράτος μέλος καθιστά ισχυρότερη τη θέση επιχειρήσεως έναντι άλλων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων στο εμπόριο εντός της Ένωσης, το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση (βλ. αποφάσεις *Unicredito Italiano*, σκέψη 88 ανωτέρω, EU:C:2005:774, σκέψη 56 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και *Libert* κ.λπ., σκέψη 88 ανωτέρω, EU:C:2013:288, σκέψη 77 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

90 Πρώτον, όσον αφορά το επιχείρημα κατά το οποίο η επίγεια και η δορυφορική πλατφόρμα δεν απευθύνονται στην ίδια αγορά, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι υπηρεσίες δορυφορικής ψηφιακής τηλεόρασης είναι συνδρομητικές, ενώ η πρόσβαση στις υπηρεσίες της TNT είναι δωρεάν, διαπιστώνεται ότι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, αμφότερες οι πλατφόρμες δύνανται, από τεχνολογικής απόψεως, να χρησιμοποιηθούν για την προσφορά δωρεάν ή συνδρομητικών τηλεοπτικών

υπηρεσιών. Εξάλλου, οι κάτοχοι άδειας εκπομπής TNT στην Ισπανία μπορούν να εκπέμπουν συνδρομητικό τηλεοπτικό πρόγραμμα, η δε ισπανική TNT μπορεί να περιλαμβάνει τόσο συνδρομητικά όσο και δωρεάν κανάλια. Συνεπώς το επιχείρημα πρέπει να απορριφθεί.

- 91 Δεύτερον, όσον αφορά τα συμπεράσματα της Comisión del mercado de las telecomunicaciones τα οποία επικαλείται το Βασίλειο της Ισπανίας, τα συμπεράσματα αυτά δεν αναιρούν τη διαπίστωση που διατυπώνει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση. Συγκεκριμένα, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν διευκρίνισε ποιες είναι οι περιπτώσεις ως προς τις οποίες η εν λόγω επιτροπή κατέληξε στα συμπεράσματα αυτά ούτε τους λόγους για τους οποίους εκτίμησε, στις περιπτώσεις αυτές, ότι η επίγεια και η δορυφορική πλατφόρμα δεν απευθύνονται στην ίδια αγορά.
- 92 Τρίτον, όσον αφορά το επιχείρημα περί ελλείψεως ανταγωνισμού στην περιοχή II, το επιχείρημα αυτό είναι επίσης απορριπτέο. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη ανταγωνισμού στην εν λόγω περιοχή αποδεικνύεται ιδίως από το γεγονός ότι ένας διαχειριστής δορυφορικής πλατφόρμας έλαβε μέρος σε διαγωνισμό με αντικείμενο την επέκταση της καλύψεως της ψηφιακής τηλεόρασης στην Καντάβρια, όπως επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 131 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Έχει, άλλωστε, κριθεί ότι η επίγεια και η δορυφορική πλατφόρμα είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους (αποφάσεις FAB κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, EU:T:2009:386, σκέψη 55, και της 15ης Ιουνίου 2010, Mediaset κατά Επιτροπής, T-177/07, Συλλογή, EU:T:2010:233, σκέψη 97).
- 93 Επομένως, το τρίτο σκέλος του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως κρίνεται απορριπτέο, όπως και ο συγκεκριμένος λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του.

Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται επικουρικώς σε παράβαση του άρθρου 106, παράγραφος 2, και του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ

- 94 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει, επικουρικώς, ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 106, παράγραφος 2, και το άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ. Συναφώς, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως, διότι δεν απέδειξε με σαφήνεια ότι παραβιάστηκε η αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η Επιτροπή δεν δικαιολόγησε την κατά προβολήν μέθοδο βάσει της οποίας διαπίστωσε ότι η πλειονότητα των διαγωνισμών δεν διενεργήθηκε σύμφωνα με την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας. Επίσης η Επιτροπή δεν δικαιολόγησε τη στατιστική μεθοδολογία που εφάρμοσε, οπότε δεν είναι γνωστό σε ποιους συγκεκριμένα διαγωνισμούς αναφέρεται στην υποσημείωση 29 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το δείγμα που επέλεξε η Επιτροπή δεν είναι αντιπροσωπευτικό. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η τεχνική του κατά προβολήν υπολογισμού χρησιμοποιήθηκε κατά τρόπο αυθαίρετο, πέραν των ορίων της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει η Επιτροπή.
- 95 Πρώτον, όσον αφορά τα περί παραβάσεως του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή απέρριψε, με την αιτιολογική σκέψη 172 της προσβαλλομένης αποφάσεως, την δικαιολόγηση του επίμαχου μέτρου ενισχύσεως βάσει της διατάξεως αυτής, εκτιμώντας ότι οι ισπανικές αρχές δεν είχαν ορίσει με ακρίβεια ότι η λειτουργία της επίγεια πλατφόρμας αποτελεί δημόσια υπηρεσία. Η Επιτροπή επικαλέστηκε, συναφώς, τις εκτιμήσεις σχετικά με το πρώτο κριτήριο της αποφάσεως Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), περί μη καθορισμού της ΥΓΟΣ.
- 96 Δεδομένου ότι η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας σχετικά με την ύπαρξη ΥΓΟΣ έχει ήδη απορριφθεί και το εν λόγω κράτος μέλος δεν έχει προβάλει κανένα επιπλέον επιχείρημα στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν παρέβη το άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

- 97 Δεύτερον, όσον αφορά τα περί παραβάσεως του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ, επισημαίνεται ότι, κατά πάγια νομολογία, οι παρεκκλίσεις από την κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ γενική αρχή ότι οι κρατικές ενισχύσεις δεν είναι συμβατές με την εσωτερική αγορά πρέπει να ερμηνεύεται στενά (βλ. αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, Γερμανία κατά Επιτροπής, C-277/00, Συλλογή, EU:C:2004:238, σκέψη 20 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 14ης Οκτωβρίου 2010, Nuona Agricast και Cofra κατά Επιτροπής, C-67/09 P, Συλλογή, EU:C:2010:607, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 98 Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή διαθέτει, κατά την εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, ευρεία διακριτική ευχέρεια, της οποίας η άσκηση ενέχει σύνθετες εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσεως. Ο σχετικός με την άσκηση της ευχέρειας αυτής δικαστικός έλεγχος περιορίζεται στην εξέταση του αν τηρήθηκαν οι σχετικοί με τη διαδικασία και την αιτιολογία κανόνες καθώς και στον έλεγχο της ουσιαστικής ακρίβειας των ληφθέντων υπόψη πραγματικών περιστατικών και την ανυπαρξία νομικής πλάνης περί το δίκαιο, πρόδηλης πλάνης κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ή καταχρήσεως εξουσίας (αποφάσεις της 26ης Σεπτεμβρίου 2002, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-351/98, Συλλογή, EU:C:2002:530, σκέψη 74, και της 29ης Απριλίου 2004, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-372/97, Συλλογή, EU:C:2004:234, σκέψη 83).
- 99 Υπενθυμίζεται, πάντως, ότι το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως σε οικονομικά ζητήματα, πλην όμως τούτο δεν σημαίνει ότι ο κοινοτικός δικαστής οφείλει να απέχει από τον έλεγχο της εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνείας στοιχείων οικονομικής φύσεως. Συγκεκριμένα, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει, ειδικότερα, όχι μόνο να εξετάζει την ακρίβεια των αποδεικτικών στοιχείων των οποίων γίνεται επίκληση, την αξιοπιστία και τη συνοχή τους, αλλά και να ελέγχει αν τα στοιχεία αυτά αποτελούν το σύνολο των κρίσιμων δεδομένων που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να αξιολογηθεί μια περίπλοκη κατάσταση και αν τεκμηριώνουν τα συμπεράσματα που συνάγονται από αυτά. Πάντως, στο πλαίσιο του ανωτέρω ελέγχου, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να υποκαταστήσει την οικονομική ή τεχνική εκτίμηση της διοίκησης με τη δική του. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι, όταν πρόκειται για τις περιπτώσεις εκείνες όπου τα όργανα της Ένωσης διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, ο έλεγχος της τηρήσεως ορισμένων δικονομικών εγγυήσεων ενέχει θεμελιώδη σημασία. Κατά τη νομολογία, μεταξύ των ως άνω εγγυήσεων καταλέγονται η υποχρέωση του αρμόδιου οργάνου να εξετάζει, επιμελώς και αμερολήπτως, όλα τα συναφή στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως και να αιτιολογεί επαρκώς την απόφασή του (βλ. απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2007, Ισπανία κατά Lenzing, C-525/04 P, Συλλογή, EU:C:2007:698, σκέψεις 56 έως 58 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Η Επιτροπή οφείλει να προβαίνει σε επιμελή και αμερόληπτη εξέταση των προσβαλλομένων μέτρων, ώστε να έχει στη διάθεσή της, κατά την έκδοση της τελικής αποφάσεως που αποδεικνύει την ύπαρξη και ενδεχομένως την ασυμβατότητα ή παρανομία της ενισχύσεως, τα κατά το δυνατόν πληρέστερα και πλέον αξιόπιστα στοιχεία για τον σκοπό αυτόν (βλ. απόφαση της 3ης Απριλίου 2014, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-559/12 P, Συλλογή, EU:C:2014:217, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 100 Προκειμένου να διαπιστωθεί ότι η Επιτροπή, κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη δυνάμενη να δικαιολογήσει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρέπει τα προσκομισθέντα από την προσφεύγουσα αποδεικτικά στοιχεία να αρκούν για να ανατρέψουν τις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στην εν λόγω απόφαση (αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 1996, AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, T-380/94, Συλλογή, EU:T:1996:195, σκέψη 59, και FAB κατά Επιτροπής, σκέψη 61 ανωτέρω, EU:T:2009:386, σκέψη 78).
- 101 Εν προκειμένω, από τις αιτιολογικές σκέψεις 148 έως 171 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτίμησε ότι η επίμαχη ενίσχυση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί συμβατή με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ, διότι, κατά την Επιτροπή, το επίμαχο μέτρο δεν συνάδει προς την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας ούτε προς την αρχή της αναλογικότητας και δεν αποτελεί πρόσφορο μέσο για τη διασφάλιση της ευκρινούς λήψεως των τηλεοπτικών καναλιών από τους κατοίκους της περιοχής II. Συναφώς, διαπίστωσε, με την αιτιολογική

- σκέψη 155, ότι η πλειονότητα των διαγωνισμών δεν χαρακτηριζόταν από τεχνολογική ουδετερότητα, διότι αφορούσε την επίγεια τεχνολογία και την TNT. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή παραπέμπει στην περιγραφή της επίμαχης ενισχύσεως που παρατίθεται στις αιτιολογικές σκέψεις 23 έως 36 της αποφάσεως αυτής.
- 102 Στην αιτιολογική σκέψη 34 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, στους περισσότερους διαγωνισμούς, οι διοργανώτριες αρχές αναφέρονταν είτε ρητώς, στον ορισμό του αντικείμενου του διαγωνισμού, είτε εμμέσως, στην περιγραφή των τεχνικών προδιαγραφών ή του προς χρηματοδότηση εξοπλισμού, στην επίγεια τεχνολογία και στην TNT. Στις σπάνιες περιπτώσεις όπου γίνονταν ρητή αναφορά στη δορυφορική τεχνολογία, επρόκειτο για τις παραβολικές κεραίες για τη λήψη του δορυφορικού σήματος μέσα στους αναμεταδότες ή στον εξοπλισμό που ήταν αναγκαίος για την πρόσβαση στην ψηφιακή τηλεόραση στην περιοχή III. Κατά την Επιτροπή, ελάχιστοι ήταν οι διαγωνισμοί με αντικείμενο την επέκταση οι οποίοι ήταν συμβατοί με την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας και δεν απέκλειαν άλλες τεχνολογίες, πέραν της TNT.
- 103 Συναφώς, στην υποσημείωση 29 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, από τους 516 διαγωνισμούς που διενεργήθηκαν από όλες τις περιοχές, με εξαίρεση την αυτόνομη κοινότητα της Καστίλης-Λα Μάντσα, ανέλυσε τους 82, εκ των οποίων οι 17 είχαν ως αντικείμενο την επέκταση και οι 65 αφορούσαν τον εξοπλισμό, πέντε δε εξ αυτών αφορούσαν τις Κανάριες Νήσους (Ισπανία) και ένας την Καντάβρια.
- 104 Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή, βάσει του δείγματος αυτού, ότι, δηλαδή, το επίμαχο μέτρο δεν συνάδει προς την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας, δεν είναι απόρροια πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως ούτε συνιστά αντιστροφή του βάρους αποδείξεως όσον αφορά την τήρηση της εν λόγω αρχής. Η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να παραθέσει αναλυτικότερα στοιχεία ως προς το ζήτημα αυτό. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση καθεστώτος ενισχύσεων, η Επιτροπή μπορεί να περιοριστεί στη μελέτη των χαρακτηριστικών του επιμάχου καθεστώτος, προκειμένου να εκτιμήσει, στο σκεπτικό της αποφάσεως, αν το καθεστώς αυτό είναι αναγκαίο για την υλοποίηση ενός από τους σκοπούς του άρθρου 107, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Επομένως, σε απόφαση που αφορά τέτοιο σύστημα, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να προβεί σε ανάλυση της ενισχύσεως που χορηγήθηκε σε κάθε κατ' ιδίαν περίπτωση βάσει του καθεστώτος αυτού. Μόνο στο στάδιο της ανακτήσεως των ενισχύσεων είναι αναγκαίο να ελέγχεται η κατ' ιδίαν κατάσταση κάθε ενδιαφερομένης επιχειρήσεως (αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 2002, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-310/99, EU:C:2002:143, σκέψεις 89 και 91· Comitato «Venezia vuole vivere» κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 88 ανωτέρω, EU:C:2011:368, σκέψη 63, και της 13ης Ιουνίου 2013, HGA κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-630/11 P έως C-633/11 P, Συλλογή, EU:C:2013:387, σκέψη 114).
- 105 Συναφώς, είναι απορριπτέο το επιχείρημα του Βασιλείου της Ισπανίας ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να αρκεστεί σε ανάλυση δείγματος διαγωνισμών, αλλά ήταν υποχρεωμένη να εντοπίσει όλους τους διαγωνισμούς για τους οποίους γίνεται λόγος στην προσβαλλόμενη απόφαση. Συναφώς, κατά τη νομολογία, όταν η Επιτροπή αποφαινεται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο σε σχέση με καθεστώς ενισχύσεων το οποίο κηρύσσει ασύμβατο με την εσωτερική αγορά και διατάσσει την ανάκτηση των χορηγηθεισών βάσει του εν λόγω καθεστώτος ενισχύσεων, στο κράτος μέλος εναπόκειται να ελέγξει την ατομική κατάσταση καθεμίας από τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η ανάκτηση (απόφαση Comitato «Venezia vuole vivere» κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 88 ανωτέρω, EU:C:2011:368, σκέψη 64).
- 106 Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ούτε το επιχείρημα του Βασιλείου της Ισπανίας ότι το δείγμα δεν ήταν αρκετά μεγάλο, επειδή, από τους 82 διαγωνισμούς που ανέλυσε η Επιτροπή, οι 65 ήταν διαγωνισμοί με αντικείμενο τον εξοπλισμό, οι οποίοι δεν επηρεάζονταν από την προσβαλλόμενη απόφαση. Συγκεκριμένα, οι 17 διαγωνισμοί με αντικείμενο την επέκταση του δικτύου τους οποίους ανέλυσε η Επιτροπή αποτελούν, σε κάθε περίπτωση, επαρκές δείγμα εν προκειμένω, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του ότι η διοικητική διαδικασία αφορούσε 16 αυτόνομες κοινότητες της Ισπανίας.

- 107 Όσον αφορά το επιχείρημα του Βασιλείου της Ισπανίας ότι η Επιτροπή δεν δικαιολόγησε την κατά προβολήν μέθοδο βάσει της οποίας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πλειονότητα των διαγωνισμών δεν ήταν συμβατή με την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας, επισημαίνεται ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, δεν προέκυψε από εφαρμογή της μεθόδου αυτής η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι διαπιστωθείσες στο δείγμα παρατυπίες επαναλαμβάνονται σε όλη την Ισπανία. Η Επιτροπή απλώς μελέτησε τα χαρακτηριστικά του επίμαχου καθεστώτος ενισχύσεων, χωρίς να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, εφόσον η αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας δεν έχει τηρηθεί στους διαγωνισμούς που εξετάστηκαν, δεν έχει τηρηθεί σε κανέναν από τους διαγωνισμούς που είχαν ως αντικείμενο τη λειτουργία του δικτύου της TNT, πράγμα που αποτυπώνεται, ιδίως, στο διατακτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1 και το άρθρο 3 της αποφάσεως αυτής, το Βασίλειο της Ισπανίας υποχρεούται να ανακτήσει από τις επιχειρήσεις της TNT μόνο την ενίσχυση που χορηγήθηκε χωρίς να τηρηθεί η αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας. Εξάλλου, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της εν λόγω αποφάσεως, το Βασίλειο της Ισπανίας υποχρεούται να γνωστοποιήσει στην Επιτροπή τον κατάλογο των δικαιούχων που έχουν λάβει ενίσχυση βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1 και το συνολικό ποσό της ενισχύσεως που έλαβε ο καθένας από αυτούς σύμφωνα με το εν λόγω καθεστώς, επιμερισμένο σύμφωνα με τις κατηγορίες που αναφέρονται στην ενότητα 6.2 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 108 Επισημαίνεται, ακόμη, ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, προς εκπλήρωση του καθήκοντος συνεργασίας που υπέχει έναντι της Επιτροπής, υποχρεούται να παράσχει όλα τα στοιχεία που θα δώσουν τη δυνατότητα στο όργανο αυτό να ελέγξει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παρεκκλίσεως της οποίας ζητεί να τύχει το εν λόγω κράτος μέλος (βλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 2005, Regione autonoma della Sardegna κατά Επιτροπής, T-171/02, Συλλογή, EU:T:2005:219, σκέψη 129 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), δεν απέδειξε ότι, πέραν των εννέα διαγωνισμών που κρίθηκαν από την Επιτροπή ως τεχνολογικώς ουδέτεροι, υπήρχαν και άλλοι διαγωνισμοί οι οποίοι ανταποκρίνονταν στο κριτήριο αυτό. Στις αιτιολογικές σκέψεις 182 έως 197 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή παρέθεσε στοιχεία που καθιστούν δυνατό τον χαρακτηρισμό των διαγωνισμών ως τεχνολογικώς ουδέτερων. Συνεπώς, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προσκόμισε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που να καθιστούν αναξιόπιστες τις εκτιμήσεις των πραγματικών περιστατικών από την Επιτροπή.
- 109 Συναφώς, διαπιστώνεται επίσης ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, η Επιτροπή δεν παραδέχτηκε, με το έγγραφο της 9ης Δεκεμβρίου 2013, το οποίο απέστειλε στις ισπανικές αρχές κατά το στάδιο της ανακτήσεως της επίμαχης ενισχύσεως, ότι κακώς χαρακτήρισε έξι διαγωνισμούς ως ουδέτερους. Συγκεκριμένα, με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή διευκρίνισε απλώς ότι η υποχρέωση ανακτήσεως δεν ισχύει για τους διαγωνισμούς με αντικείμενο την παροχή εξοπλισμού, όπως προκύπτει και από τα άρθρα 1 και 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 110, 111 και 185 της αποφάσεως αυτής.
- 110 Τέλος, το Βασίλειο της Ισπανίας, κατά το μέτρο που διατείνεται ότι η Επιτροπή δεν προσδιόρισε επακριβώς τους 82 διαγωνισμούς που εξέτασε, προβάλλει κατ' ουσίαν παραβίαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως εξαρτάται από τη φύση της επίδικης πράξεως και του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε. Από την αιτιολογία πρέπει να διαφαίνεται κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό, αφενός, στον δικαστή της Ένωσης να ασκεί τον έλεγχο νομιμότητας και, αφετέρου, στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, ώστε να μπορούν να προασπίσουν τα δικαιώματά τους και να εξακριβώσουν αν η απόφαση είναι βάσιμη. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του περιεχομένου της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, Συλλογή, EU:C:1998:154, σκέψη 63, και της 3ης Μαρτίου 2010, Freistaat Sachsen κατά Επιτροπής, T-102/07 και T-120/07, Συλλογή, EU:T:2010:62, σκέψη 180). Εν προκειμένω, δεδομένου ότι οι ισπανικές αρχές προσκόμισαν όλα τα σχετικά με τους επίμαχους διαγωνισμούς

στοιχεία και ότι η Επιτροπή διευκρίνισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τα κριτήρια βάσει των οποίων χαρακτηρίζονται οι διαγωνισμοί ως τεχνολογικώς ουδέτεροι, η αιτιολογία της εν λόγω αποφάσεως ήταν αρκούντως σαφής, ώστε το μεν Βασίλειο της Ισπανίας να γνωρίζει τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, ο δε δικαστής της Ένωσης να είναι σε θέση να ασκήσει έλεγχο νομιμότητας.

- 111 Συνεπώς, η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας περί παραβάσεως του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ είναι απορριπτέα.
- 112 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με παράβαση των διαδικαστικών κανόνων

- 113 Το Βασίλειο της Ισπανίας προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέβη τους διαδικαστικούς κανόνες, διότι, πρώτον, δεν έλαβε υπόψη της τις αποδείξεις που αυτό είχε προσκομίσει, δεύτερον, η προκαταρκτική έρευνα στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας δεν ήταν συνεκτική, τρίτον, υπήρχαν υπερβολικές καθυστερήσεις και μεταβολές στα πρόσωπα που διενεργούσαν την προκαταρκτική έρευνα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής και, τέταρτον, υπήρξε έλλειψη αντικειμενικότητας και αμεροληψίας καθ' όλη τη διάρκεια της προκαταρκτικής έρευνας στο πλαίσιο της ερευνητικής διαδικασίας.
- 114 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή, προβάλλοντας ότι, εφόσον το Βασίλειο της Ισπανίας δεν παρέθεσε καμία σχετική με τη διαδικασία διάταξη που να έχει παραβιαστεί, ο συγκεκριμένος λόγος ακυρώσεως είναι απαράδεκτος.
- 115 Ως προς το ζήτημα αυτό υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει, μεταξύ άλλων, συνοπτική έκθεση των προβαλλομένων ισχυρισμών. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι αρκούντως σαφή και ακριβή ώστε να μπορούν ο μεν καθού διάδικος να προετοιμάσει την άμυνά του, το δε Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί επί της προσφυγής. Υπενθυμίζεται, επίσης, ότι ο προσφεύγων δεν υποχρεούται να αναφέρει ρητώς τον ειδικό κανόνα δικαίου επί του οποίου στηρίζει την αιτίασή του, υπό την προϋπόθεση ότι η επιχειρηματολογία του είναι αρκούντως σαφής και ακριβής για να μπορέσει ο αντίδικος και ο δικαστής της Ένωσης να προσδιορίσει χωρίς δυσκολίες τον κανόνα αυτό (βλ. απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2013, Caventa κατά ΓΕΕΑ — Anson's Herrenhaus (BERG), T-224/11, EU:T:2013:81, σκέψεις 14 και 15 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 116 Εν προκειμένω, η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις αυτές και είναι, ως εκ τούτου, παραδεκτή. Συγκεκριμένα, αφενός, διαπιστώνεται ότι το Βασίλειο της Ισπανίας αναφέρθηκε επανειλημμένως, στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας του, στις εκτιμήσεις της Επιτροπής σχετικά με το ζήτημα της συμβατότητας του επίμαχου μέτρου με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ. Αφετέρου, οι αιτιάσεις περί μη συνεκτικότητας πραγματικών στοιχείων, περί ελλιπίσεως συνοχής, περί υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας και περί ελλιπίσεως αντικειμενικότητας και αμεροληψίας σχετίζονται, κατ' ουσίαν, με τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Κατά συνέπεια, από την προσφυγή προκύπτει επαρκώς κατά νόμον ότι το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή κατά την εξέταση της συμβατότητας του επίμαχου μέτρου με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ. Όσον αφορά την αρχή της χρηστής διοικήσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, αποτελεί πάγια νομολογία ότι η τήρηση της αρχής αυτής απαιτεί επιμελή και αμερόληπτη εξέταση, εκ μέρους της Επιτροπής, του οικείου μέτρου (βλ. απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, Holland Malt κατά Επιτροπής, T-369/06, Συλλογή, EU:T:2009:319, σκέψη 195 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Επί της πρώτης αιτιάσεως, περί μη συνεκτιμήσεως αποδεικτικών στοιχείων

- 117 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της όλα τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη σύγκριση των δαπανών που αντιστοιχούν στην επίγεια και στη δορυφορική πλατφόρμα.
- 118 Πρώτον, το Βασίλειο της Ισπανίας υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, χωρίς να παραθέσει συναφώς βάσιμη αιτιολογία, δεν έλαβε υπόψη της, στην προσβαλλόμενη απόφαση, την καταρτισθείσα από τις ισπανικές αρχές έκθεση του Ιουλίου του 2007 σχετικά με τις δαπάνες της διαδικασίας επεκτάσεως της TNT σε όλη την Ισπανία, από την οποία προέκυπτε εκ των προτέρων ότι η TNT είναι αποτελεσματικότερη πλατφόρμα σε σχέση με τη δορυφορική.
- 119 Η επιχειρηματολογία αυτή πρέπει να απορριφθεί. Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 52 και 156 της προσβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της την έκθεση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 118 ανωτέρω. Η αιτιολογική σκέψη 52 της εν λόγω αποφάσεως περιέχει σύνοψη καταρτισθείσα από τις ισπανικές αρχές σχετικά με την έκθεση αυτή. Στην αιτιολογική σκέψη 156 της αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή εξετάζει την εν λόγω έκθεση. Συναφώς, η Επιτροπή επισήμανε ότι η επίμαχη έκθεση δεν περιέχει επαρκείς αποδείξεις της υπεροχής της επίγειας πλατφόρμας σε σχέση με τη δορυφορική. Κατά την Επιτροπή, η επίμαχη έκθεση κατέληγε, αντιθέτως, στο συμπέρασμα ότι η επιλογή συγκεκριμένης τεχνολογικής λύσεως για την επέκταση της καλύψεως πρέπει να εξεταστεί ανά περιοχή, λαμβανομένων υπόψη των γεωγραφικών και δημογραφικών ιδιαιτεροτήτων εκάστης εξ αυτών. Συνεπώς, η Επιτροπή εκτιμά ότι η έκθεση αυτή καθιστά εναργέστερη την ανάγκη διενέργειας ουδέτερου από τεχνολογικής απόψεως διαγωνισμού, προκειμένου να προσδιοριστεί η πλέον κατάλληλη πλατφόρμα.
- 120 Επισημαίνεται ότι από το σημείο 6 της εκθέσεως για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 118 ανωτέρω προκύπτει ότι οι ισπανικές αρχές εξέταζαν δύο πιθανά σενάρια, δηλαδή την επέκταση της καλύψεως του πληθυσμού από το 98 στο 100 % και την επέκταση της καλύψεως του πληθυσμού από το 96 στο 100 %. Κανένα από τα δύο αυτά σενάρια δεν αντιστοιχεί στην επέκταση της καλύψεως του πληθυσμού από το 96 στο 98,5 %. Επιπλέον, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της εν λόγω εκθέσεως σχετικά με τα δύο αυτά σενάρια, ήταν πιθανό η πλέον πρόσφορη τελική λύση να είναι εκείνη που θα προέκυπτε από τη συνεκτίμηση των δύο εναλλακτικών, δηλαδή της επίγειας και της δορυφορικής πλατφόρμας, υπό την έννοια ότι η μία ή η άλλη λύση θα προκρινόταν ανάλογα με τις συνθήκες και τις περιστάσεις της γεωγραφικής κατανομής του πληθυσμού στον οποίον στόχευε η επέκταση. Ήταν αδύνατον να προβλεφθεί η αναλογία κατά την οποία κάθε μία από τις δύο εναλλακτικές επιλογές θα συνέβαλλε στην τελική λύση, χωρίς προηγουμένως να διενεργηθεί εμπειριστατωμένη μελέτη για κάθε αυτόνομη κοινότητα χωριστά, λαμβανομένης υπόψη της μορφολογίας του εδάφους, της γεωγραφικής κατανομής του πληθυσμού και της καταστάσεως του υφιστάμενου δικτύου τηλεοπτικής μεταδόσεως. Συνεπώς, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η επίμαχη έκθεση σε καμία περίπτωση δεν κλίνει υπέρ της επίγειας τεχνολογίας για την περιοχή II. Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, η Επιτροπή δεν εκτίμησε ότι η έκθεση αυτή δεν είχε καταρτιστεί από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα.
- 121 Δεύτερον, είναι απορριπτέα η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας ότι η Επιτροπή δεν ζήτησε την κατάρτιση δικής της μελέτης σχετικά με το κόστος των διαφόρων λύσεων, αντιθέτως προς ό,τι είχε προαναγγείλει. Συγκεκριμένα, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή είχε δεσμευθεί να διενεργήσει δική της μελέτη, πράγμα που η Επιτροπή άλλωστε αμφισβητεί. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, το έγγραφο της Επιτροπής της 27ης Μαΐου 2011 προς τις ισπανικές αρχές δεν περιέχει καμία σχετική δέσμευση της Επιτροπής.
- 122 Τρίτον, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή απλώς θεώρησε έγκυρη τη μελέτη της προαναφερθείσας στη σκέψη 13 ανωτέρω επιχειρήσεως, η οποία όμως είχε καταρτιστεί εκ των υστέρων. Η αυτόνομη κοινότητα της Χώρας των Βάσκων είχε αποστείλει δική της εκτίμηση του κόστους σε απάντηση αιτήσεως παροχής πληροφοριών της Επιτροπής της 14ης Φεβρουαρίου 2012.

- Από την εκτίμηση αυτή προέκυπτε ότι το κόστος της λύσεως TNT ήταν χαμηλότερο. Εξάλλου, οι αυτόνομες κοινότητες της Ανδαλουσίας (Ισπανία), της Γαλικίας (Ισπανία) και της Χώρας των Βάσκων είχαν κοινοποιήσει στην Επιτροπή αντίγραφο της παρουσιάσεως που είχε πραγματοποιήσει η προαναφερθείσα επιχείρηση σχετικά με το κόστος της δορυφορικής λύσεως. Το Βασίλειο της Ισπανίας υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με την εκτίμηση των εν λόγω αυτόνομων κοινοτήτων, οι προτάσεις της συγκεκριμένης επιχειρήσεως συνεπάγονταν υψηλότερο κόστος σε σχέση με την επίγεια λύση. Εξάλλου, κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η προτίμηση της Επιτροπής για τη μελέτη την οποία είχε προσκομίσει η προαναφερθείσα επιχείρηση αποτελεί ένδειξη μεροληψίας.
- 123 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, η απόρριψη των υπολογισμών τους οποίους είχαν προσκομίσει ορισμένες αυτόνομες κοινότητες κατά τη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής δεν στηρίχθηκε στη μελέτη της επιχειρήσεως για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω. Συγκεκριμένα, από την αιτιολογική σκέψη 157 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή απέρριψε τους υπολογισμούς αυτούς, διότι, πέραν της ασάφειας ως προς τον χρόνο της διενέργειας τους, κανένας από αυτούς δεν ήταν αρκούντως αναλυτικός και εμπειριστατώμενος, ώστε να δικαιολογείται η επιλογή της επίγειας τεχνολογίας για την επέκταση της καλύψεως. Εξάλλου, κανένας από τους υπολογισμούς αυτούς δεν είχε διενεργηθεί από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα.
- 124 Στην αιτιολογική σκέψη 158 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε τη μελέτη της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω, η οποία καταρτίστηκε τον Νοέμβριο του 2008, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 67 της εν λόγω αποφάσεως, προκειμένου να τονίσει τις αντιφάσεις μεταξύ μελέτης υποβληθείσας από επιχείρηση λειτουργίας τηλεπικοινωνιακών υποδομών και προμήθειας εξοπλισμού δικτύων και της προαναφερθείσας μελέτης. Ωστόσο, ουδέποτε αποδέχθηκε ως έγκυρα τα πορίσματα της τελευταίας αυτής μελέτης. Εκτίμησε, μόνον, ότι οι δαπάνες που είχε παρουσιάσει η προαναφερθείσα επιχείρηση δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, διότι επρόκειτο για δαπάνες του 2010, ήτοι μεταγενέστερες των επίμαχων μέτρων.
- 125 Επομένως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τους υπολογισμούς που είχαν προσκομιστεί από ορισμένες αυτόνομες κοινότητες και ουδέποτε προέκρινε τη μελέτη που είχε προσκομιστεί από την επιχείρηση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω. Η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας είναι, ως εκ τούτου, απορριπτέα.
- 126 Τέταρτον, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή κακώς δεν έλαβε υπόψη της συγκριτική έκθεση σχετικά με το κόστος λήψεως που θα είχε για τους χρήστες η TNT και η δορυφορική λύση, έκθεση η οποία είχε καταρτιστεί από εταιρία συμβούλων με ημερομηνία 20 Σεπτεμβρίου 2012 και σύμφωνα με την οποία το κόστος της δορυφορικής πλατφόρμας θα υπερέβαινε κατά 7,7 φορές το κόστος της πλατφόρμας TNT.
- 127 Η επιχειρηματολογία αυτή είναι απορριπτέα. Συγκεκριμένα, αφενός, στην έκθεση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 126 ανωτέρω, η οποία είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή στο πλαίσιο άλλης εξετασθείσας από αυτήν υποθέσεως, γίνεται σύγκριση του κόστους προσαρμογής του εξοπλισμού λήψεως του τηλεοπτικού σήματος σε κάθε κατοικία για το σύνολο του ισπανικού πληθυσμού, και όχι μόνο για την περιοχή II, κατόπιν της απελευθερώσεως του ψηφιακού μερίσματος. Αφετέρου, η σύγκριση του κόστους γίνεται με βάση την κατάσταση που υφίστατο το 2012. Πάντως, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι υπολογισμοί σχετικά με την κατάσταση αυτή θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να εκτιμηθεί η καταλληλότητα των επίμαχων μέτρων το 2008 και, κατά τη νομολογία, το εάν ένα μέτρο αποτελεί κρατική ενίσχυση είναι ζήτημα που πρέπει να επιλύεται με γνώμονα την κατάσταση που υφίστατο κατά τον χρόνο λήψεως του εν λόγω μέτρου (βλ. απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, Région Nord-Pas-de-Calais και Communauté d'Agglomération du Douaisis κατά Επιτροπής, T-267/08 και T-279/08, Συλλογή, EU:T:2011:209, σκέψη 143 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 128 Επομένως, η πρώτη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως, περί ελλείψεως συνοχής κατά την προκαταρκτική εξέταση στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας

- 129 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή κακώς προέβη αρχικώς σε περιορισμένη εξέταση των μέτρων του MITC. Η Επιτροπή ενσωμάτωσε στην ανάλυσή της την ενδεδειχέστερη εξέταση των ληφθέντων από τις αυτόνομες κοινότητες μέτρων σε μεταγενέστερο μόνο στάδιο της διαδικασίας. Η επέκταση της καλύψεως πραγματοποιήθηκε σε ουδέτερο πλαίσιο, όπως επιβεβαίωσε η Επιτροπή με έγγραφο της 17ης Απριλίου 2009. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, είναι πιθανό, κατά τη διαδικασία της επεκτάσεως, κάποιος από τους διαγωνισμούς να μην ήταν ουδέτερος. Ωστόσο, η Επιτροπή θεώρησε δεδομένη την έλλειψη ουδετερότητας για το σύνολο της διαδικασίας επεκτάσεως, θεωρώντας, πλην αποδείξεως του εναντίου, ότι κανείς από τους διαγωνισμούς δεν ήταν ουδέτερος. Δεδομένης της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η έρευνα περατώθηκε πρόωρα, καθώς η εν λόγω απόφαση υποχρέωνε το κράτος μέλος να τη συμπληρώσει, εξετάζοντας κάθε διαγωνισμό χωριστά. Απόδειξη τούτου είναι η αντίφαση στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή όσον αφορά τον διαγωνισμό που προκήρυξε η κυβέρνηση της Καντάβριας. Ενώ η Επιτροπή έκρινε ότι πολλοί διαγωνισμοί δεν ήταν ουδέτεροι από τεχνολογικής απόψεως, εντούτοις έκρινε ότι ο προκηρυχθείς από την εν λόγω κυβέρνηση διαγωνισμός ήταν ουδέτερος από τεχνολογικής απόψεως, πράγμα που ωστόσο δεν ισχύει.
- 130 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- 131 Συγκεκριμένα, πρώτον, ακόμη και αν υποθεθεί ότι αφετηρία της εξετάσεως της Επιτροπής ήταν τα μέτρα του MITC, το Βασίλειο της Ισπανίας παραδέχεται ρητώς ότι, στο πλαίσιο της ενώπιον της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέτασε επίσης τα μέτρα που είχαν προταθεί από τις αυτόνομες κοινότητες.
- 132 Κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει έλλειψη συνοχής, ως προς το ζήτημα αυτό, μεταξύ της αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας και της προσβαλλομένης αποφάσεως, αρκεί η υπόμνηση ότι, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ L 83, σ. 1), στην απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας, η Επιτροπή παραθέτει συνοπτικά τα σημαντικότερα πραγματικά και νομικά ζητήματα, διατυπώνει την προσωρινή εκτίμησή της σχετικά με τον χαρακτήρα του σχεδιαζόμενου μέτρου ως ενισχύσεως και εκθέτει τις αμφιβολίες της για το συμβατό του μέτρου με την εσωτερική αγορά. Όπως προκύπτει από το γράμμα της προπαρατεθείσας διατάξεως, η ανάλυση της Επιτροπής έχει αναγκαστικά προκαταρκτικό χαρακτήρα. Επομένως, η Επιτροπή δεν θεωρείται υποχρεωμένη να παρουσιάζει, στο πλαίσιο της σχετικής με την κίνηση αυτή της διαδικασίας ανακοινώσεως, ολοκληρωμένη ανάλυση σχετικά με την επίμαχη ενίσχυση (βλ. αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2009, ISD Polska κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-273/06 και T-297/06, Συλλογή, EU:T:2009:233, σκέψη 126 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 30ής Νοεμβρίου 2009, France κατά Επιτροπής, T-427/04 και T-17/05, Συλλογή, EU:T:2009:474, σκέψη 148 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Όσον αφορά την απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας, από τη νομολογία προκύπτει ότι το στάδιο του ελέγχου του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΕΚ έχει ως σκοπό να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διαφωτιστεί πλήρως επί του συνόλου των στοιχείων της υποθέσεως (απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, σκέψη 110 ανωτέρω, EU:C:1998:154, σκέψη 38). Συνεπώς, το γεγονός ότι στην απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας δεν υπάρχει αναφορά σε ορισμένα στοιχεία δεν σημαίνει ότι η διεξαχθείσα από την Επιτροπή διαδικασία πάσχει έλλειψη συνοχής. Εξάλλου, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, η Επιτροπή δεν διατύπωσε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την εκτίμηση ότι η Ισπανική Κυβέρνηση είχε υποχρεώσει τις αυτόνομες κοινότητες να προβούν στην ψηφιοποίηση του τηλεοπτικού σήματος διά της επίγειας τεχνολογίας.
- 133 Δεύτερον, όσον αφορά το έγγραφο της Επιτροπής της 17ης Απριλίου 2009, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν εξηγεί για ποιον λόγο δεν θα ήταν επιτρεπτό να εξετάσει η Επιτροπή την ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, μετά την υποβολή σε αυτήν καταγγελίας στις 18 Μαΐου 2009.

- 134 Τρίτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η Επιτροπή περάτωσε πρόωρα τη διαδικασία, αφήνοντας στο Βασίλειο της Ισπανίας την εξέταση κάθε διαγωνισμού χωριστά, αρκεί να υπομνηστεί ότι, στην περίπτωση καθεστώτος ενισχύσεων, η Επιτροπή μπορεί να περιοριστεί στη μελέτη των χαρακτηριστικών του επιμάχου καθεστώτος, προκειμένου να εκτιμήσει, στο σκεπτικό της αποφάσεως, αν το καθεστώς αυτό είναι αναγκαίο για την υλοποίηση ενός από τους σκοπούς του άρθρου 107, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Επομένως, σε απόφαση που αφορά τέτοιο σύστημα, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να προβεί σε ανάλυση της ενισχύσεως που χορηγήθηκε σε κάθε περίπτωση χωριστά βάσει του καθεστώτος αυτού. Μόνο στο στάδιο της αναζητήσεως των ενισχύσεων είναι αναγκαίο να ελέγχεται η κατάσταση εκάστης ενδιαφερομένης επιχειρήσεως.
- 135 Όσον αφορά, συναφώς, τον διαγωνισμό που διενεργήθηκε στην Καντάβρια, είναι αληθές ότι απαιτήθηκαν ορισμένα έγγραφα σχετικά με τη μετάδοση και τη λήψη τηλεοπτικού σήματος μέσω δορυφόρου. Ωστόσο, το γεγονός ότι ορισμένες επιχειρήσεις διαχειρίσεως επίγειας και δορυφορικής πλατφόρμας, περιλαμβανομένης και μιας ευρωπαϊκής επιχειρήσεως διαχειρίσεως δορυφόρων, έλαβαν μέρος στον διαγωνισμό αυτόν αντικρούει το επιχείρημα του Βασιλείου της Ισπανίας ότι ο συγκεκριμένος διαγωνισμός δεν ήταν ουδέτερος από τεχνολογικής απόψεως.
- 136 Κατά συνέπεια, η δεύτερη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.
- Επί της τρίτης αιτιάσεως, σχετικά με υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και περί μεταβολών στα πρόσωπα που διενεργούσαν την προκαταρκτική έρευνα
- 137 Το Βασίλειο της Ισπανίας κάνει λόγο για υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής. Φρονεί ότι, σύμφωνα με τις συνήθεις προθεσμίες, η Επιτροπή έπρεπε να περατώσει την εν λόγω διαδικασία πριν τον Μάρτιο του 2012. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται στις μεταβολές στη σύνθεση της ομάδας της Επιτροπής στην οποία είχε ανατεθεί η προκαταρκτική εξέταση της υποθέσεως.
- 138 Διαπιστώνεται ότι, σε περίπτωση μη κοινοποιήσεως του επίμαχου καθεστώτος ενισχύσεων, από το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 659/1999, καθώς και του άρθρου 7, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού, προκύπτει αδιαμφισβήτητα ότι οι διατάξεις αυτές δεν εφαρμόζονται. Εξάλλου το άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού προβλέπει ρητώς ότι, σε περίπτωση ενδεχομένως παράνομης ενισχύσεως, η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από τις προθεσμίες που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στα άρθρα 4, παράγραφος 5, και 7, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει επίσης από τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία, σε περίπτωση μη κοινοποιήσεως του επιδικίου καθεστώτος ενισχύσεων, η Επιτροπή δεν υπόκειται στον κανόνα της δίμηνης προθεσμίας εξετάσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 5, του εν λόγω κανονισμού (βλ. απόφαση HGA κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 104 ανωτέρω, EU:C:2013:387, σκέψεις 74 και 75 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 139 Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι η Επιτροπή υποχρεούται να ενεργήσει εντός εύλογης προθεσμίας στο πλαίσιο διαδικασίας εξετάσεως κρατικών ενισχύσεων και ότι δεν μπορεί να παραμένει αδρανής κατά το προκαταρκτικό στάδιο έρευνας. Επιπλέον, ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας εκτιμάται με γνώμονα τις περιστάσεις που προσιδιάζουν σε κάθε υπόθεση, όπως είναι η περιπλοκότητα της διαφοράς και η συμπεριφορά των διαδίκων (βλ. απόφαση HGA κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 104 ανωτέρω, EU:C:2013:387, σκέψεις 81 και 82 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 140 Πρώτον, το στάδιο της προκαταρκτικής εξετάσεως, δηλαδή από την υποβολή της καταγγελίας περί υπάρξεως ενισχύσεως στην Επιτροπή, στις 18 Μαΐου 2009, έως την έναρξη της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, στις 29 Σεπτεμβρίου 2010, διήρκεσε λίγο περισσότερο από 16 μήνες. Η διάρκεια αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπερβολική δεδομένων των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, οι οποίες χαρακτηρίζονται, ειδικότερα, από την εμπλοκή των ισπανικών αρχών σε κεντρικό,

περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και από την παρέλευση χρονικού διαστήματος ικανού για την παροχή συμπληρωματικών πληροφοριών, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4 της αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας.

141 Δεύτερον, η επίσημη διαδικασία εξετάσεως, δηλαδή αυτή που εκτείνεται από την κίνηση της εν λόγω διαδικασίας, στις 29 Σεπτεμβρίου 2010, έως την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις 19 Ιουνίου 2013, διήρκεσε λίγο περισσότερο από 33 μήνες. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 4 της λόγω αποφάσεως, οι ισπανικές αρχές ζήτησαν από την Επιτροπή να παρατείνει την προθεσμία που τους είχε χορηγήσει για την υποβολή των παρατηρήσεών τους. Εξάλλου, από τις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5 της εν λόγω αποφάσεως προκύπτει ότι, πέραν των παρατηρήσεων της Ισπανικής Κυβερνήσεως, υπέβαλαν στην Επιτροπή παρατηρήσεις πολλές αυτόνομες κοινότητες και ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Από τις αιτιολογικές σκέψεις 6 και 7 της ίδιας αποφάσεως προκύπτει ότι διεξήχθησαν πολλές συναντήσεις μεταξύ της Επιτροπής, των ισπανικών αρχών και των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους και ότι, παρά ταύτα, η Επιτροπή χρειάστηκε να απευθύνει αίτηση παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών στις ισπανικές αρχές, οι οποίες απάντησαν μόνον αφού τους χορηγήθηκε παράταση της οικείας προθεσμίας. Υπό τις περιστάσεις αυτές και δεδομένης της πολυπλοκότητας της υπό κρίση υποθέσεως, ακόμη και αν επήλθαν μεταβολές στη σύνθεση της ομάδας της Επιτροπής στην οποία είχε ανατεθεί η έρευνα στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως, η διάρκεια της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δεν ήταν υπέρμετρη [βλ., συναφώς, απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2014, *Portovesme κατά Επιτροπής*, T-291/11, Συλλογή (αποσπάσματα), κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως, EU:T:2014:896, σκέψεις 74 έως 76].

142 Η τρίτη αιτίαση πρέπει συνεπώς να απορριφθεί.

Επί της τέταρτης αιτιάσεως, σχετικά με έλλειψη αντικειμενικότητας και αμεροληψίας

143 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή δεν ενήργησε κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο κατά τη διοικητική διαδικασία. Πρώτον, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω, οι οποίες δεν σχετιζόνταν με καμία αίτηση παροχής πληροφοριών. Ορισμένες από τις παρατηρήσεις αυτές διαβιβάστηκαν με μεγάλη καθυστέρηση στις ισπανικές αρχές. Δεύτερον, ενώ η Επιτροπή ζήτησε από τις ισπανικές αρχές μη εμπιστευτικές εκδοχές των παρατηρήσεών τους, εντούτοις έκανε δεκτό το αίτημα της εν λόγω επιχειρήσεως, η οποία επιθυμούσε να μην γνωστοποιηθούν οι παρατηρήσεις της σε τρίτους. Συνεπώς, οι ισπανικές αρχές δεν ήταν σε θέση να αποστείλουν τις παρατηρήσεις της συγκεκριμένης επιχειρήσεως σε εμπλεκόμενους τρίτους. Τρίτον, με τις αιτιολογικές σκέψεις 158, 162 έως 164 και 166 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε βάσιμα τα επιχειρήματα της εν λόγω επιχειρήσεως, χωρίς να τα εξετάσει ή αντιπαραβάλλει με τις παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών.

144 Πρώτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις αυθορμήτως υποβληθείσες από την επιχείρηση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω και διαβίβασε τις παρατηρήσεις αυτές με καθυστέρηση στις ισπανικές αρχές, επισημαίνεται, αφενός, ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 6 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι ισπανικές αρχές είχαν επίσης υποβάλει δικές τους παρατηρήσεις στην Επιτροπή, τις οποίες αυτή έλαβε υπόψη της. Αφετέρου, τυχόν καθυστέρηση κατά τη διαβίβαση εγγράφων δεν μπορεί, από μόνη της και χωρίς άλλα στοιχεία, να στηρίξει το επιχείρημα περί ελλείψεως αντικειμενικότητας και αμεροληψίας εκ μέρους της Επιτροπής. Συνεπώς, η επιχειρηματολογία αυτή είναι απορριπτέα.

145 Δεύτερον, η επιχειρηματολογία σχετικά με την αποδοχή, από την Επιτροπή, του αιτήματος της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω και η οποία επιθυμούσε τη μη γνωστοποίηση των παρατηρήσεών της σε τρίτους, δεν αποδεικνύει έλλειψη αντικειμενικότητας και αμεροληψίας εκ μέρους της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 24 του κανονισμού 659/1999, να μην γνωστοποιεί πληροφορίες καλυπτόμενες από το

επαγγελματικό απόρρητο, τις οποίες έχει συγκεντρώσει κατ' εφαρμογήν του κανονισμού αυτού (απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2011, *Idromacchine* κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-88/09, Συλλογή, EU:T:2011:641, σκέψη 43). Άλλωστε, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν διατείνεται ότι δεν έλαβε όλα τα αναγκαία για την άμυνά του έγγραφα.

- 146 Τρίτον, στο πλαίσιο του επιχειρήματός του κατά το οποίο η Επιτροπή χαρακτήρισε βάσιμα τα επιχειρήματα της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω χωρίς να τα εξετάσει ή αντιπαραβάλει με τις παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών, το Βασίλειο της Ισπανίας παραπέμπει στις αιτιολογικές σκέψεις 158, 162 έως 164 και 166 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 147 Πρώτον, όσον αφορά την αιτιολογική σκέψη 158 της προσβαλλομένης αποφάσεως, διαπιστώνεται ότι, με αυτήν, η Επιτροπή εξέτασε τις σχετικές με το κόστος μελέτες, τις οποίες είχε προσκομίσει επιχείρηση τηλεπικοινωνιακών υποδομών και προμήθειας εξοπλισμού δικτύων. Συναφώς, η Επιτροπή εκτίμησε ότι, ανεξαρτήτως του αν οι μελέτες αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως αρκούντως ανεξάρτητες και αξιόπιστες, το γεγονός ότι είναι μεταγενέστερες των επίμαχων μέτρων δεν επιτρέπει να χρησιμοποιηθούν προς δικαιολόγηση της αποφάσεως της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι δεν είναι σκόπιμη η διοργάνωση διαγωνισμού ουδέτερου από τεχνολογικής απόψεως. Η Επιτροπή επισήμανε επιπλέον ότι τα αποτελέσματα των εν λόγω μελετών αντικρούονται από τις σχετικές με το κόστος εκτιμήσεις που είχε προσκομίσει η επιχείρηση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω, εκτιμήσεις σύμφωνα με τις οποίες η δορυφορική τεχνολογία ήταν περισσότερο αποδοτική.
- 148 Όπως διαπιστώθηκε προηγουμένως (βλ. σκέψη 124 ανωτέρω), από την αιτιολογική σκέψη 158 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή απέρριψε τις μελέτες που είχαν υποβληθεί από επιχείρηση λειτουργίας τηλεπικοινωνιακών υποδομών και προμήθειας εξοπλισμού δικτύων, χωρίς να αποφανθεί επί της ανεξαρτησίας και της αξιοπιστίας τους, με το σκεπτικό ότι ήταν μεταγενέστερες των επίμαχων μέτρων και αντικρούονταν από τις σχετικές με το κόστος εκτιμήσεις, τις οποίες είχε υποβάλει η επιχείρηση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι ισπανικές αρχές, η Επιτροπή δεν προέκρινε την υποβληθείσα από την εν λόγω επιχείρηση μελέτη, σε σχέση με τις μελέτες που είχαν υποβληθεί από την επιχείρηση λειτουργίας τηλεπικοινωνιακών υποδομών και προμήθειας εξοπλισμού δικτύων. Μάλλον αρκέστηκε στην παρουσίαση της συγκεκριμένης μελέτης, σύμφωνα με την οποία η δορυφορική τεχνολογία ήταν αποδοτικότερη, πράγμα που ερχόταν σε αντίθεση με τα αποτελέσματα των ερευνών που είχε προσκομίσει η επιχείρηση για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι στην αιτιολογική σκέψη 154 της προσβαλλομένης αποφάσεως η Επιτροπή αναφέρει ότι η επιλογή συγκεκριμένης τεχνολογίας θα μπορούσε να γίνει δεκτή, εάν δικαιολογούνταν από τα πορίσματα προκαταρκτικής μελέτης που να αποδεικνύει ότι, από άποψη ποιότητας και κόστους, μπορούσε να επιλεγεί μία μόνο τεχνολογική λύση. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, η Επιτροπή δεν εκτίμησε, συνεπώς, ότι η μελέτη της προαναφερθείσας επιχειρήσεως ήταν βάσιμη ή ότι αποδείκνυε ότι η δορυφορική λύση ήταν καλύτερη. Σκοπός της ήταν να εξετάσει εάν, λόγω μη τηρήσεως της αρχής της τεχνολογικής ουδετερότητας, τα επίμαχα μέτρα μπορούσαν να δικαιολογηθούν από προκαταρκτική μελέτη που να συνηγορεί υπέρ της επιλογής μιας μόνον τεχνολογικής λύσεως. Επομένως, δεν μπορεί να διαπιστωθεί έλλειψη αντικειμενικότητας και αμεροληψίας εκ μέρους της Επιτροπής βάσει της αιτιολογικής σκέψεως 158 της αποφάσεως αυτής.
- 149 Δεύτερον, όσον αφορά την αιτιολογική σκέψη 164 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Βασίλειο της Ισπανίας διατείνεται ότι η Επιτροπή δέχτηκε τις εκτιμήσεις της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω σχετικά με τον αριθμό των περιφερειακών τηλεοπτικών σταθμών, αντί να λάβει υπόψη της τα επίσημα στοιχεία που είχαν παρασχεθεί από τις αυτόνομες κοινότητες. Η επιχειρηματολογία αυτή είναι απορριπτέα. Συγκεκριμένα, στην εν λόγω αιτιολογική σκέψη η Επιτροπή αναφέρει μόνον ότι, κατά την εκτίμηση της προαναφερθείσας επιχειρήσεως, είναι υπερβολικός ο αριθμός των 1 380 περιφερειακών τηλεοπτικών σταθμών για τον οποίο κάνουν λόγο οι ισπανικές αρχές. Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν θεώρησε ακριβή την εκτίμηση της εν λόγω επιχειρήσεως σχετικά με τον αριθμό των περιφερειακών τηλεοπτικών σταθμών, ήτοι 415 σύμφωνα με την

- υποσημείωση 93 της εν λόγω αποφάσεως. Εκτιμώντας, με τη συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη, ότι οι ισπανικές αρχές δεν τεκμηρίωσαν το επιχείρημά τους ότι η δορυφορική τεχνολογία δεν μπορεί να υποστηρίξει την εκπομπή μεγάλου αριθμού περιφερειακών τηλεοπτικών σταθμών, η Επιτροπή απλώς εφάρμοσε τον κανόνα περί του βάρους της αποδείξεως, όπως αυτός διατυπώθηκε στην αιτιολογική σκέψη 154 της αποφάσεως αυτής, από την οποία προκύπτει ότι εναπόκειται στο Βασίλειο της Ισπανίας να αποδείξει ότι, από άποψη ποιότητας και κόστους, μπορούσε να επιλέγει μία μόνο τεχνολογική λύση.
- 150 Τρίτον, όσον αφορά την αιτιολογική σκέψη 166 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή προσχώρησε στο επιχείρημα της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω, ότι η δορυφορική λύση ήταν οικονομικότερη από την TNT, εκτιμώντας ότι, λόγω της μη διενέργειας διαγωνισμού σε εθνικό επίπεδο, το ποσό της ενισχύσεως αυξήθηκε. Επιπλέον, η Επιτροπή, εκτιμώντας, με τη συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη, ότι η Ισπανική Κυβέρνηση μπορούσε να ενθαρρύνει τις αυτόνομες κοινότητες να συνεκτιμήσουν κατά την προκήρυξη των διαγωνισμών την ενδεχόμενη εξοικονόμηση πόρων, δέχτηκε ότι οι εν λόγω αυτόνομες κοινότητες έπρεπε να προκηρύξουν διαγωνισμούς ειδικά προσαρμοσμένους στη δορυφορική τεχνολογία.
- 151 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν αποδεικνύει ότι η Επιτροπή δεν τήρησε την υποχρέωση αντικειμενικότητας και αμεροληψίας την οποία υπέχει. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας, ουδόλως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 166 της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι η Επιτροπή θεώρησε τη δορυφορική λύση οικονομικότερη σε σχέση με την TNT. Με την εν λόγω αιτιολογική σκέψη, η Επιτροπή εξέτασε εάν το επίμαχο μέτρο είναι εύλογο και αναφέρθηκε σε ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά της δορυφορικής λύσεως, τα οποία θα μπορούσαν να λάβουν υπόψη τους οι ισπανικές αρχές, προκειμένου να αποφασίσουν ποια ήταν η καλύτερη τεχνολογική λύση από άποψη ποιότητας και κόστους. Συγκεκριμένα, επισήμανε το ενδεχόμενο μειώσεως των τιμών που θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη δορυφορική λύση, εάν είχε προκηρυχθεί διαγωνισμός σε εθνικό επίπεδο. Ομοίως, επισήμανε ότι η Ισπανική Κυβέρνηση μπορούσε να παρακινήσει τις αυτόνομες κοινότητες να διενεργήσουν διαγωνισμούς, λαμβάνοντας υπόψη την ενδεχόμενη εξοικονόμηση πόρων που θα μπορούσε να επιτευχθεί με ορισμένες πλατφόρμες. Το γεγονός ότι επισήμανε τα στοιχεία αυτά δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή προέκρινε τη δορυφορική λύση.
- 152 Τέταρτον, όσον αφορά τις αιτιολογικές σκέψεις 162 και 163 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή κακώς προσχώρησε στα επιχειρήματα της επιχειρήσεως για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 13 ανωτέρω, σχετικά με τον συνυπολογισμό του κόστους που συνδέεται με το ψηφιακό μέρισμα και τις συχνότητες της κινητής τηλεφωνίας τέταρτης γενιάς LTE. Οι ισπανικές αρχές δεν θα μπορούσαν να προβλέψουν την ύπαρξη του κόστους αυτού κατά τον χρόνο του σχεδιασμού της μεταβάσεως από την επίγεια αναλογική τηλεόραση προς την TNT. Η Επιτροπή εκτίμησε τον πρόσφορο χαρακτήρα ενός μέτρου που τέθηκε σε εφαρμογή κατά τα έτη 2009 και 2010, βασιζόμενη σε γεγονότα που συνέβησαν το 2011 και το 2012.
- 153 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, με τις αιτιολογικές σκέψεις 162 και 163 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η καταλληλότητα της επίγειας λύσεως εξακολουθεί να αμφισβητείται, λόγω του κόστους που σχετίζεται με το ψηφιακό μέρισμα και ότι θα αμφισβητηθεί στο μέλλον, λόγω του κόστους που σχετίζεται με τις συχνότητες της κινητής τηλεφωνίας τέταρτης γενιάς. Διαπιστώνεται ότι οι εκτιμήσεις αυτές έπονται της εκτιμήσεως την οποία διατύπωσε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 159 της εν λόγω αποφάσεως, ότι το επίμαχο μέτρο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως πρόσφορο. Δεδομένου ότι τα πραγματικά στοιχεία λόγω των οποίων η Επιτροπή αναφέρθηκε στο προαναφερθέν κόστος δεν αμφισβητήθηκαν από το Βασίλειο της Ισπανίας, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι, στις επίμαχες αιτιολογικές σκέψεις, η Επιτροπή δεν τήρησε την υποχρέωση αντικειμενικότητας και αμεροληψίας που υπέχει.
- 154 Κατά συνέπεια, η τέταρτη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί, όπως και ο τρίτος λόγος στο σύνολό του.

Επί του τέταρτου, επικουρικός προβαλλόμενος, λόγου ακυρώσεως, σχετικά με παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως, της αναλογικότητας και της επικουρικότητας, σε σχέση με το αίτημα ανακτήσεως της ενισχύσεως.

- 155 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει, επικουρικός, επικαλούμενο το άρθρο 14 του κανονισμού 659/1999, ότι η ανάκτηση της επίμαχης ενισχύσεως αντιβαίνει στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, ήτοι στις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως, της αναλογικότητας και της επικουρικότητας.

Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου

- 156 Το Βασίλειο της Ισπανίας υποστηρίζει, πρώτον, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου, λόγω σοβαρών δυσχερειών για τον ακριβή υπολογισμό των προς ανάκτηση ποσών. Φρονεί ότι πρέπει, καταρχάς, να διαπιστωθεί εάν καθένας από τους 516 διαγωνισμούς που διοργανώθηκαν από τις περιφέρειες ήταν ουδέτερος από τεχνολογικής απόψεως. Επιπλέον, δεδομένου ότι κάθε αυτόνομη κοινότητα έθεσε σε εφαρμογή δικό της πρόγραμμα δράσεως, είναι δυσχερές να προσδιοριστούν τα ποσά που δεν υπόκεινται σε ανάκτηση, ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας. Εξάλλου, υπήρξαν μεικτές συμβάσεις προμήθειας εξοπλισμού και παροχής υπηρεσιών, για τις οποίες είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί η κύρια φύση τους, και συμβάσεις οι οποίες αφορούσαν αποκλειστικά τη συντήρηση, οι οποίες μπορούν να εξομοιωθούν με τις συμβάσεις προμήθειας εξοπλισμού. Απαιτούνται, επίσης, συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με τα ποσά που καταβλήθηκαν από τις αυτόνομες κοινότητες. Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν προσδιορίζει ούτε τους δικαιούχους ούτε το προς ανάκτηση ποσό. Δεύτερον, το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η απόφαση αυτή παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου, διότι η απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας αποτελεί μέρος αυτής. Τρίτον, κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου παραβιάστηκε διότι η Επιτροπή μετακύλισε σε αυτό το βάρος της αποδείξεως όσον αφορά το μέρος της ενισχύσεως που δεν πρέπει να ανακτηθεί, επειδή, ως ενίσχυση ήσσονος σημασίας, είναι συμβατή με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2 του κανονισμού (ΕΚ) 994/1998 του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1998 για την εφαρμογή των άρθρων [107 και 108 ΣΛΕΕ] σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων (ΕΕ L 142, σ. 1).
- 157 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία συγκαταλέγεται στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, επιβάλλει οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς και τα αποτελέσματά τους προβλέψιμα, για να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να προσανατολίζονται, όταν βρίσκονται σε έννομες καταστάσεις και σχέσεις που καλύπτονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (βλ. απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, France Télécom κατά Επιτροπής, C-81/10 P, Συλλογή, EU:C:2011:811, σκέψη 100 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 158 Επισημαίνεται ότι κράτος μέλος του οποίου οι αρχές χορήγησαν ενίσχυση κατά παράβαση των διαδικαστικών κανόνων του άρθρου 108 ΣΛΕΕ δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προκειμένου να αποφύγει την υποχρέωση λήψεως των αναγκαίων μέτρων για την εκτέλεση της αποφάσεως της Επιτροπής που το διατάσσει να ανακτήσει την ενίσχυση (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-278/92 έως C-280/92, Συλλογή, EU:C:1994:325, σκέψη 76).
- 159 Εν προκειμένω, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προέβαλε κανένα επιχειρήμα που να δικαιολογεί παρέκκλιση από τον κανόνα αυτόν.
- 160 Πρώτον, όσον αφορά τα περί μη αναλυτικής κατανομής του προς ανάκτηση ποσού των ενισχύσεων, υπενθυμίζεται ότι απόκειται στις αρχές του οικείου κράτους μέλους να εξακριβώσουν, κατά το στάδιο της ανακτήσεως των ενισχύσεων, την κατάσταση εκάστης εμπλεκόμενης επιχειρήσεως, δεδομένου ότι οι αρχές αυτές βρίσκονται στην καταλληλότερη θέση για να καθορίσουν επακριβώς τα προς ανάκτηση ποσά. Επομένως, η Επιτροπή δύναται να αφήσει στις εθνικές αρχές τη μέριμνα για τον υπολογισμό του

- ακριβούς ύψους των προς ανάκτηση ποσών (βλ. απόφαση της 13ης Μαΐου 2014, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-184/11, Συλλογή, EU:C:2014:316, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Καμία διάταξη του δικαίου της Ένωσης δεν υποχρεώνει την Επιτροπή, όταν αυτή διατάσσει την επιστροφή ενισχύσεως που κηρύχθηκε ασύμβατη με την κοινή αγορά, να καθορίσει το ακριβές ποσό της επιστρεπτέας ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, αρκεί η απόφαση της Επιτροπής να περιέχει στοιχεία βάσει των οποίων ο αποδέκτης της να μπορεί να καθορίσει ο ίδιος, χωρίς υπερβολικές δυσχέρειες, το ύψος αυτό (βλ., απόφαση της 12ης Μαΐου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-415/03, Συλλογή, EU:C:2005:287, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εν προκειμένω, δεδομένου του χαρακτηρισμού των διαγωνισμών στις αιτιολογικές σκέψεις 183 έως 188 της προσβαλλομένης αποφάσεως και που προσδιορισμού, εκ μέρους της Επιτροπής, των διαφόρων κατηγοριών των δικαιούχων της ενισχύσεως στις αιτιολογικές σκέψεις 189 έως 197 της αποφάσεως αυτής, κανένα από τα στοιχεία που προσκόμισε το Βασίλειο της Ισπανίας δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος μπορεί να συναντήσει υπέρμετρες δυσχέρειες κατά τον καθορισμό του προς ανάκτηση ποσού.
- 161 Δεύτερον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι δεν προσδιορίζονται, με την προσβαλλόμενη απόφαση, οι δικαιούχοι της ενισχύσεως, διαπιστώνεται ότι η αιτιολογική σκέψη 182 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 100 έως 112 της αποφάσεως αυτής, περιέχει επαρκείς ενδείξεις ώστε το Βασίλειο της Ισπανίας να είναι σε θέση να προσδιορίσει τους δικαιούχους του επίμαχου μέτρου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 182, οι διαχειριστές πλατφόρμας είναι άμεσοι δικαιούχοι, εφόσον έχουν λάβει απευθείας κονδύλια προοριζόμενα για την επέκταση των δικτύων τους ή για τη λειτουργία και τη συντήρησή τους. Επιπλέον, εάν η ενίσχυση έχει καταβληθεί σε δημόσιες επιχειρήσεις οι οποίες στη συνέχεια διοργανώνουν διαγωνισμό για την επέκταση της καλύψεως, ο επιλεγείς διαχειριστής θεωρείται έμμεσος δικαιούχος. Δεδομένου ότι το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προσκόμισε στοιχεία που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, παρά τις ενδείξεις που παρατίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση, αντιμετωπίζει υπερβολικές δυσχέρειες κατά τον προσδιορισμό των δικαιούχων της επίμαχης ενισχύσεως, η επιχειρηματολογία του είναι απορριπτέα.
- 162 Υπενθυμίζεται, ακόμη, ότι, εάν οι ισπανικές αρχές είχαν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αυτό, θα μπορούσαν, όπως κάθε κράτος μέλος το οποίο κατά την εκτέλεση εντολής ανακτήσεως, αντιμετωπίζει δυσχέρειες που δεν είχαν προβλεφθεί, να θέσει τα εν λόγω προβλήματα στην κρίση της Επιτροπής, προκειμένου αυτά να αντιμετωπιστούν σύμφωνα προς την αρχή της ειλικρινούς συνεργασίας και τον πλήρη σεβασμό των σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις διατάξεων της Συνθήκης (αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 2002, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής, C-382/99, Συλλογή, EU:C:2002:363, σκέψη 92, και Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 160 ανωτέρω, EU:C:2014:316, σκέψη 66). Η νομιμότητα της αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή διατάσσει την ανάκτηση της ενισχύσεως δεν επηρεάζεται από τυχόν δυσχέρειες, διαδικαστικής ή άλλης φύσεως, όσον αφορά την εκτέλεσή της (βλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2009, KG Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-81/07 έως T-83/07, Συλλογή, EU:T:2009:237, σκέψη 200 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 163 Τρίτον, όσον αφορά την επιχειρηματολογία κατά την οποία η κατάσταση στην Ισπανία είναι πολύπλοκη λόγω των διαφόρων προγραμμάτων που έχουν εφαρμοστεί από τις αυτόνομες κοινότητες, υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή, όταν εξετάζει ένα καθεστώς ενισχύσεων, δεν είναι κατά κανόνα σε θέση, ούτε υποχρεούται, να προσδιορίσει με ακρίβεια το ποσό της ενισχύσεως που έχει ληφθεί από καθέναν από τους δικαιούχους. Ως εκ τούτου, οι ιδιαίτερες για τον καθέναν από τους δικαιούχους καθεστώτος ενισχύσεων περιστάσεις πρέπει να εκτιμώνται μόνον κατά το στάδιο ανακτήσεως της ενισχύσεως [βλ. απόφαση της 31ης Μαΐου 2006, Kuwait Petroleum (Nederland) κατά Επιτροπής, T-354/99, Συλλογή, EU:T:2006:137, σκέψη 67 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία].
- 164 Τέταρτον, όσον αφορά την επιχειρηματολογία κατά την οποία η Επιτροπή μετακίνησε στο Βασίλειο της Ισπανίας το βάρος να αποδείξει ότι η ενίσχυση δεν πρέπει να ανακτηθεί ως συμβατή με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2 του κανονισμού 994/1998, επισημαίνεται ότι οι περιστάσεις υπό τις οποίες ένα μέτρο μπορεί να χαρακτηριστεί ενίσχυση ήσσονος σημασίας

καθορίζονται με τον κανονισμό (ΕΚ) 1998/2006 της Επιτροπής, της 15ης Δεκεμβρίου 2006, για την εφαρμογή των άρθρων [107 ΣΛΕΕ και 108 ΣΛΕΕ] στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (ΕΕ L 379, σ. 5). Απόκειται στο κράτος μέλος να προσκομίσει, κατά το στάδιο της ανακτήσεως, κάθε στοιχείο που είναι αναγκαίο για να προσδιοριστεί σε ποιες περιπτώσεις δεν χωρεί ανάκτηση της ενισχύσεως, λόγω συνδρομής των προϋποθέσεων χαρακτηρισμού της ως ήσσονος σημασίας.

- 165 Πέμπτον, κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει, κατά τρόπο γενικό και χωρίς να παρέχει συναφώς καμία διευκρίνιση, ότι η Επιτροπή ενσωμάτωσε την απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας στην προσβαλλόμενη απόφαση, παραβιάζοντας έτσι την αρχή της ασφάλειας δικαίου όσον αφορά την ανάκτηση της επίμαχης ενισχύσεως, η επιχειρηματολογία του είναι επίσης απορριπτέα. Συγκεκριμένα, είναι ακριβές ότι η Επιτροπή αναφέρει, στην αιτιολογική σκέψη 41 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προσβαλλομένης αποφάσεως. Είναι γεγονός ότι η ενσωμάτωση του συνόλου των εκτιμήσεων που περιλαμβάνονται στην απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας, η οποία έχει προκαταρκτικό χαρακτήρα, στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν συμβιβάζεται ευχερώς με τον οριστικό χαρακτήρα της εκτιμήσεως στην οποία προβαίνει η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, πλην όμως η απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας δεν περιέχει καμία εκτίμηση σχετικά με την ανάκτηση της επίμαχης ενισχύσεως.
- 166 Κατά συνέπεια πρέπει να απορριφθεί το πρώτο σκέλος του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως.

Επί του δευτέρου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

- 167 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι, εάν, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 4, της προσβαλλομένης αποφάσεως, ακυρωθούν οι εκκρεμείς πληρωμές, δεν θα είναι δυνατόν να απαιτηθεί από τις οικείες επιχειρήσεις να συνεχίσουν τη λειτουργία και τη συντήρηση του δικτύου στην περιοχή II, πράγμα που θα είχε ως συνέπεια τη διακοπή του τηλεοπτικού σήματος στην λόγω περιοχή. Η διακοπή αυτή θα επηρέαζε ιδιαίτερα τις ασθενέστερες ομάδες του πληθυσμού, όπως είναι οι ηλικιωμένοι και οι έχοντες χαμηλό εισόδημα, με συνέπεια να πληγεί η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Η πρόσβαση στα τηλεοπτικά κανάλια μέσω άλλων δικτύων θα ήταν αδύνατη για τα πρόσωπα αυτά, λόγω του κόστους των απαιτούμενων επενδύσεων.
- 168 Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται όμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό
- και να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν η διαφοροποίηση δικαιολογείται αντικειμενικώς
- (βλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, Akzo Nobel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής κ.λπ., C-550/07 P, Συλλογή, EU:C:2010:512, σκέψη 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 169 Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν παραβίασε την αρχή αυτή. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η ενίσχυση που παρανόμως χορηγήθηκε στις επιχειρήσεις της επίγειας τηλεοπτικής πλατφόρμας για την ανάπτυξη, τη συντήρηση και τη λειτουργία του δικτύου της TNT στην περιοχή II δεν είναι συμβατή με την εσωτερική αγορά, εξαιρουμένης της ενισχύσεως που χορηγήθηκε σύμφωνα με την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας, και ζήτησε την ανάκτηση της ενισχύσεως αυτής, δυνάμει της προσβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς να μεταχειριστεί διαφορετικά όμοιες καταστάσεις ή καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις.

- 170 Συναφώς, υπενθυμίζεται επίσης ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να συμβαδίζει με την τήρηση της νομιμότητας, πράγμα που σημαίνει ότι ουδείς δύναται να επικαλεστεί υπέρ αυτού παρανομία που διαπράχθηκε υπέρ άλλου (βλ. απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, *The Rank Group*, C-259/10 και C-260/10, Συλλογή, EU:C:2011:719, σκέψη 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 171 Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι, όπως προβάλλει η Επιτροπή, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, κατά το μέρος που διατάσσει την ανάρτηση της επίμαχης ενισχύσεως και την ακύρωση των εκκρεμών πληρωμών, συνεπάγεται την πραγματική διακοπή της υπηρεσίας της TNT στο σύνολο της περιοχής II, στερώντας έτσι από τους κατοίκους της περιοχής αυτής τη δυνατότητα ασκήσεως του θεμελιώδους δικαιώματός τους σε τηλεοπτική ενημέρωση. Το Βασίλειο της Ισπανίας δεν παρέσχε επαρκείς διευκρινίσεις όσον αφορά τον αριθμό, την ταυτότητα, την κατάσταση και την οικονομική ισχύ των διαφόρων διαχειριστών επίγειας τηλεοπτικής πλατφόρμας που θίγονται από τα επίμαχα μέτρα ανακτήσεως και ακυρώσεως και δεν θεώρησε αναγκαίο να παραθέσει, παραδείγματος χάριν και κατά τρόπο ενδεικτικό, την κατάσταση ενός έστω διαχειριστή ή το ποσό που θα έπρεπε αυτός να επιστρέψει ή το ποσό που θα απαιτούνταν για τη διατήρηση των υπηρεσιών διαχειρίσεως και συντηρήσεως των αντίστοιχων κέντρων εκπομπής. Υπό τις περιστάσεις αυτές, τα υποστηριζόμενα από το Βασίλειο της Ισπανίας σχετικά με τη διακοπή της τηλεοπτικής υπηρεσίας στην περιοχή II σε περίπτωση ανακτήσεως της επίμαχης ενισχύσεως πρέπει να χαρακτηριστούν ως ατεκμηρίωτες εικασίες.
- 172 Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν επηρεάζει την υποχρέωση καλύψεως του συνόλου σχεδόν της περιοχής II όσον αφορά τα δημόσια κανάλια (βλ. σκέψη 46 ανωτέρω) και ότι εναπόκειται στο Βασίλειο της Ισπανίας να οργανώσει την επέκταση του δικτύου της ψηφιακής τηλεόρασης σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις.
- 173 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

- 174 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας τόσο επειδή συνεπάγεται διακοπή του τηλεοπτικού σήματος στην περιοχή II όσο και λόγω της ελλείψεως ενδιαφέροντος των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν άλλες τεχνολογίες να μετάσχουν σε διαγωνισμούς. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, η έλλειψη αυτή ενδιαφέροντος οφείλεται, όσον αφορά τους διαγωνισμούς που χαρακτηρίστηκαν από την Επιτροπή ως μη ουδέτεροι από τεχνολογικής απόψεως, στο μειωμένο όφελος που προκύπτει εξαιτίας του εδαφικού περιορισμού. Ο περιορισμός αυτός είναι απόρροια της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων βαθμίδων της ισπανικής διοίκησης. Έλλειψη ενδιαφέροντος υπήρξε και σε άλλους διαγωνισμούς, ουδέτερους από τεχνολογικής απόψεως, στις Κανάριες Νήσους, στο πλαίσιο των οποίων δεν υποβλήθηκε καμία προσφορά από επιχειρήσεις παροχής δορυφορικών υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, η επιστροφή της ενισχύσεως από τους δικαιούχους δεν σημαίνει ότι αυτοί θα απολέσουν το πλεονέκτημα που απέκτησαν στην αγορά σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, διότι είναι σχεδόν βέβαιο ότι απέκτησαν το πλεονέκτημα αυτό μετά την ανάδειξή τους ως ανάδοχοι στο πλαίσιο ουδέτερων από τεχνολογικής απόψεως διαγωνισμών. Συνεπώς, η μη επιστροφή της επίμαχης ενισχύσεως δεν θα ζημίωνε τους διαχειριστές άλλων πλατφορμών εκτός της TNT.
- 175 Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της αναλογικότητας επιτάσσει να μην υπερβαίνουν οι πράξεις των οργάνων της Ένωσης τα όρια του κατάλληλου και αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, εξυπακουμένου ότι, όταν υφίσταται δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων του ενός κατάλληλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές (βλ. αποφάσεις της 17ης Μαΐου 1984, *Denkavit Nederland*, 15/83, EU:C:1984:183, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, *Diputación Foral de Álava κ.λπ.*, T-230/01 έως T-232/01 και T-267/01 έως T-269/01, EU:T:2009:316, σκέψη 376 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 176 Κατά τη νομολογία, η κατάργηση παράνομης ενισχύσεως μέσω της ανακτήσεώς της αποτελεί τη λογική συνέπεια της διαπιστώσεως του παράνομου χαρακτήρα της, οπότε η ανάκτηση της ενισχύσεως αυτής, με σκοπό την αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως, δεν μπορεί, καταρχήν, να θεωρηθεί μέτρο δυσανάλογο προς τους σκοπούς των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 28ης Ιουλίου 2011, *Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής*, C-471/09 Ρ έως C-473/09 Ρ, ΕΥ:C:2011:521, σκέψη 100 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 177 Εν προκειμένω, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα που να δικαιολογεί παρέκκλιση από τον κανόνα αυτόν.
- 178 Συγκεκριμένα, πρώτον, κατά το μέτρο που το Βασίλειο της Ισπανίας διατείνεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνεπάγεται διακοπή του τηλεοπτικού σήματος στην περιοχή II, αρκεί η διαπίστωση ότι η επιχειρηματολογία αυτή έχει ήδη απορριφθεί (βλέπε σκέψεις 171 και 172 ανωτέρω). Στο πλαίσιο του υπό κρίση σκέλους, πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι η εν λόγω απόφαση δεν υποχρεώνει το Βασίλειο της Ισπανίας να ανακτήσει το σύνολο των χορηγηθέντων πόρων, αλλά μόνο την επίμαχη ενίσχυση και να ακυρώσει όλες τις επίμαχες πληρωμές, εφόσον δεν έχει τηρηθεί η αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας και το επίμαχο μέτρο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενίσχυση ήσσονος σημασίας.
- 179 Δεύτερον, όσον αφορά την επιχειρηματολογία κατά την οποία, ελλείψει ενδιαφέροντος των διαχειριστών άλλων πλατφορμών εκτός της TNT να μετάσχουν σε διαγωνισμούς στην περιοχή II, οι δικαιούχοι δεν θα έχαναν το πλεονέκτημα τους, αρκεί η επισήμανση ότι, όπως επισημαίνει το ίδιο το Βασίλειο της Ισπανίας, η συνέπεια αυτή δεν είναι βέβαιη και συνιστά απλή εικασία.
- 180 Το τρίτο σκέλος πρέπει συνεπώς να απορριφθεί.

Επί του τέταρτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της επικουρικότητας

- 181 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της επικουρικότητας, καθώς επιδιώκει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, να επιβάλει συγκεκριμένο οπτικοακουστικό μοντέλο. Πλην όμως, το ζήτημα αυτό εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.
- 182 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η εκτίμηση του συμβατού μιας ενισχύσεως προς την εσωτερική αγορά εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής, υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης, δεν είναι δυνατόν να παραβιάσει η Επιτροπή την αρχή της επικουρικότητας (βλ., συναφώς, απόφαση *Mitteldeutsche Flughafen και Flughafen Leipzig-Halle κατά Επιτροπής*, σκέψη 35 ανωτέρω, ΕΥ:C:2012:821, σκέψη 79 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, ΣΕΕ, η αρχή αυτή εφαρμόζεται μόνο σε τομείς που δεν εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης.
- 183 Κατά συνέπεια, το τέταρτο σκέλος του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως είναι απορριπτέο, όπως και ο τέταρτος λόγος στο σύνολό του.

Επί του πέμπτου, επικουρικός προβαλλόμενου, λόγου ακυρώσεως, περί προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος στην πληροφόρηση σε σχέση με το αίτημα ανακτήσεως της ενισχύσεως

- 184 Το Βασίλειο της Ισπανίας προβάλλει, επικουρικός, ότι η ακύρωση όλων των εκκρεμών πληρωμών στο πλαίσιο του επίμαχου καθεστώτος ενισχύσεων θα στερούσε από 1,2 εκατομμύρια κατοίκους κάθε δυνατότητα προσβάσεως σε τηλεοπτικό κανάλι και θα τους εμπόδιζε να ασκήσουν το θεμελιώδες δικαίωμά τους στην πληροφόρηση, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προσβολή του δικαιώματος αυτού δεν είναι δικαιολογημένη ούτε συμβατή με την αρχή αναλογικότητας.

- 185 Συναφώς, αρκεί η επισήμανση ότι η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας κατά την οποία η προσβαλλόμενη απόφαση συνεπάγεται διακοπή του τηλεοπτικού σήματος στην περιοχή II έχει ήδη απορριφθεί στο πλαίσιο της εξετάσεως του δεύτερου σκέλους του τέταρτου λόγου ακυρώσεως (βλ. σκέψεις 171 και 172 ανωτέρω). Συνεπώς, διατάσσοντας την ακύρωση όλων των πληρωμών, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 4, της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή δεν προσέβαλε το δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.
- 186 Κατά συνέπεια, ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως κρίνεται απορριπτέος, όπως και η προσφυγή στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 187 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι το Βασίλειο της Ισπανίας ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων και των εξόδων της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Απορρίπτει την προσφυγή.**
- 2) **Καταδικάζει το Βασίλειο της Ισπανίας στα δικαστικά έξοδα τόσο της κύριας διαδικασίας όσο και της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων.**

Dittrich

Szwarcz

Tomljenović

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 26 Νοεμβρίου 2015.

(υπογραφές)

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς	1
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	6
Σκεπτικό	7
Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ	7
Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με ανυπαρξία οικονομικής δραστηριότητας	7
Επί του δεύτερου σκέλους, που αντλείται από την απουσία οικονομικού πλεονεκτήματος και την ύπαρξη ΥΓΟΣ	10
– Επί του πρώτου κριτηρίου της απόφασης Altmark Trans και Regierungsprdsidium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), σχετικά με την εκτέλεση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας	11
– Επί του τέταρτου κριτηρίου που έχει τεθεί με την απόφαση Altmark Trans και Regierungsprdsidium Magdeburg, σκέψη 17 ανωτέρω (EU:C:2003:415), σχετικά με τη διασφάλιση του μικρότερου για το κοινωνικό σύνολο κόστους	15
Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με έλλειψη στρεβλώσεως του ανταγωνισμού	17
Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται επικουρικώς σε παράβαση του άρθρου 106, παράγραφος 2, και του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ	18
Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, σχετικά με παράβαση των διαδικαστικών κανόνων	22
Επί της πρώτης αιτιάσεως, περί μη συνεκτιμήσεως αποδεικτικών στοιχείων	23
Επί της δεύτερης αιτιάσεως, περί ελλείψεως συνοχής κατά την προκαταρκτική εξέταση στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας	25
Επί της τρίτης αιτιάσεως, σχετικά με υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και περί μεταβολών στα πρόσωπα που διενεργούσαν την προκαταρκτική έρευνα	26
Επί της τέταρτης αιτιάσεως, σχετικά με έλλειψη αντικειμενικότητας και αμεροληψίας	27
Επί του τέταρτου, επικουρικώς προβαλλόμενου, λόγου ακυρώσεως, σχετικά με παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως, της αναλογικότητας και της επικουρικότητας, σε σχέση με το αίτημα ανακτήσεως της ενισχύσεως	30
Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου	30
Επί του δεύτερου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	32
Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας	33
Επί του τέταρτου σκέλους, σχετικά με παραβίαση της αρχής της επικουρικότητας	34
Επί του πέμπτου, επικουρικώς προβαλλόμενου, λόγου ακυρώσεως, περί προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος στην πληροφόρηση σε σχέση με το αίτημα ανακτήσεως της ενισχύσεως	34

Επί των δικαστικών εξόδων 35